

**İLKÖĞRETİM MÜFREDAT LABORATUVAR OKULU
MÜDÜRLERİNİN MESLEKİ ETİK İLKELERE İLİŞKİN
DAVRANIŞLARI
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

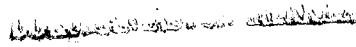
Nurten ERGÜÇ

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

113548

113548

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı,
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Plânlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı için öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Ekim, 2002

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Plânlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Gülsün Atanur BASKAN (Danışman)

Üye

Prof. Dr. Hüseyin BAŞAR

Üye

Yrd. Doç. Dr. Berrin BURGAZ

Üye

Yrd. Doç Dr. Ali Ekber ŞAHİN

Üye

Dr. Feyyat GÖKÇE

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

22/11/2022

Prof. Dr. Nuran ÖZYER

Enstitü Müdürü

ÖZET

Toplumlarda eğitim hizmeti ve kavramı ile özdeşleştirilen kurumlar okullardır. Son derece önemli ve kritik bir görevi üstlenen bu kurumların yöneticileri de doğal olarak önemli bir birimin temsilcisidirler. Yöneticilerin çeşitli durumlar karşısında sergiledikleri davranışlarda sahip oldukları etik değerlerin yansımaları görülür. Etik ilkeler, yöneticilerin tartışmaya açık eylem ve kararlardan uzak durmalarını sağlayarak örgütün havasını ve moral değerlerini olumlu yönde etkiler.

Bu araştırmada, ilköğretim düzeyindeki Ankara İli Müfredat Lâboratuvar Okullarında çalışan ilköğretim okulu müdürlerinin hoşgörü, adalet, dürüstlük, sorumluluk, demokrasi ve saygı boyutlarındaki etik ilkelere ilişkin davranışlarının, ilköğretim deneticileri, müdür yardımcıları ve öğretmenler tarafından nasıl algılandığı saptanmaya çalışılmıştır.

Bu amaca ulaşabilmek için araştırmada şu alt sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin hoşgörü, adalet, dürüstlük, sorumluluk, demokrasi ve saygı boyutlarında yer alan yetmişdokuz etik ilkeye ne derece uygun davrandıklarına ilişkin olarak Ankara’da bulunan Müfredat Lâboratuvar Okullarını denetleyen ilköğretim deneticileri ile Müfredat Lâboratuvar Okullarında görev yapan müdür yardımcıları ile öğretmen görüşleri nelerdir?
2. İlköğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin davranışlarının etik ilkelere uygun olup olmamasına ilişkin olarak Ankara’da bulunan Müfredat Lâboratuvar Okullarını denetleyen ilköğretim deneticileri ile Müfredat Lâboratuvar Okullarında görev yapan müdür yardımcıları ile öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. İlköğretim kurumlarında çalışan okul müdürleri ile Pehlivan’ın 1997 yılındaki araştırmasında ortaya koyduğu ortaöğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, “hoşgörü”, “adalet”, “sorumluluk”, “dürüstlük”, “demokrasi” ve “saygı” ilkelerine

uygun davranış gösterme sıklıkları ile ilgili denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen görüşleri benzer midir?

Bu sorulara yanıt bulabilmek amacıyla veri toplama aracı olarak anket kullanılmış ve anketler Ankara'daki Müfredat Lâboratuvar Okullar'nda uygulanmıştır. Alt problemlerin çözümlenmesinde t testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmış; frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleri kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre ilköğretim kurumlarındaki okul müdürlerinin meslekî etik ilkelere uygunluk düzeyleri ile ilgili olarak öğretmen görüşü ortalamalarının, müfettiş ve müdür yardımcısı görüşü ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Üç grup arasında, okul müdürlerinin, hoşgörü boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeylerinin, bu denli farklı algılanmış olması; etik ilkeler ve yönetici rollerinin neler olması gerektiği konusunda görev değişkeninin, bilgi ve görüş farklılığı yaratmasından kaynaklandığı biçiminde yorumlanabileceği gibi; müdür yardımcılarının ve müfettişlerin okul müdürleriyle doğrudan çalışmaları ve müfettişlerin okul müdürlerinin davranışlarını görevleri gereği daha eleştirel değerlendirmeleri olarak da yorumlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaöğretim kurumlarında çalışan okul müdürleri ile ilköğretim kurumlarındaki okul müdürlerinin meslekî etik ilkelere uygun davranma düzeyleri ile ilgili görüşler arasında da farklılıklar olduğu görülmüştür.

Araştırmada sonuçlara uygun olarak, okul müdürlerinin etik davranışlar konusunda geliştirilip bilgilendirilmeleri gerektiği öneri olarak sunulmuştur.

SUMMARY

In the society schools have been identified with the notion and the service of education. Principles of the schools are their representatives, shouldering an extremely important task. Ethical values of the principles can be seen in their attitudes while performing their duties on various occasions. When the principles abide by the ethical values, they avoid making decisions and taking actions which may become controversial, and this situation positively affects the mood and the moral values of the institution they represent.

This study attempts to find out how the primary school inspectors, assistant principals and teachers evaluate the performance of the principles of Curriculum Laboratory Schools in Ankara in terms of the ethical values of tolerance, justice, honesty, feeling of responsibility, respect to democracy and respect to other people.

To this end, following sub-questions were handled in the study:

1. How do the primary school inspectors, assistant principles and teachers evaluate the performance of the principles of Curriculum Laboratory Schools in Ankara in terms of the 79 ethical values which are related with tolerance, justice, honesty, feeling of responsibility, respect to democracy and respect to other people?
2. Is there any significant difference between the opinions of the primary school inspectors, assistant principles and teachers in their evaluation of the performance of the principles of Curriculum Laboratory Schools in Ankara in terms of the ethical principles?
3. What are the similarities and differences between the attitudes of the principles of primary schools and the principles of secondary schools, as being listed by Pehlivan in his study dated 1997, in terms of respect to the ethical principles of "tolerance," "justice," "honesty," "feeling of responsibility," "respect to democracy" and "respect to other people"?

In this study surveys were used for collecting data in order to bring out the answers of these questions, and these surveys were carried out at Curriculum Laboratory Schools in Ankara. T-test and one-way of analysis of variance were used for analysing the sub-problems; and frequency ratio and arithmetic mean values were employed.

The study has revealed that the means of the opinions of teachers are higher than the means of the opinions of the inspectors and assistant principles in their evaluation of the principles' performance in terms of the respect to the ethical values. It can be concluded that such a difference in the teachers', inspectors' and assistant principles' evaluations of the performance of the principles in terms of the respect to ethical values of tolerance may have stemmed from different opinions and knowledge of the members of the three groups, who carry out different duties, on the ethical principles and roles of the executives. It can also be concluded that such a difference may have stemmed from the close professional relationship between the principles, inspectors and assistant principles, and from the critical approach of the inspectors, who comment on the performance of the principles as a part of their duty.

The study has also revealed out that inspectors, assistant principles and teachers have different opinions about the performance of the principles of primary schools and secondary schools in terms of their respect to the ethical values.

On the basis of these results, it can be concluded that principles should be given training and thus show an improvement in terms of respect to the ethical values.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
1. Etik Kavramı ve Meslekî Etik	6
2. Eğitimde Etik	9
a. Eğitim Yönetiminde Etik	11
b. Eğitim Yönetiminde Uyulması Beklenen Etik İlkeler	14
Problem Cümlesi	20
Alt Problemler	20
Önem	22
Sınırlılıklar.....	23
Tanımlar	23
BÖLÜM II.....	24
YÖNTEM.....	24
Araştırma Modeli	24
Evren ve Örneklem.....	24
Verilerin Elde Edilmesi	25
Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	26

BÖLÜM III.....	28
BULGULAR VE YORUM	28
HOŞGÖRÜ BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI	28
ADALET BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI.....	34
SORUMLULUK BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI.....	40
DÜRÜSTLÜK BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI	45
DEMOKRASİ BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI.....	49
SAYGI BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI	52
İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN OKUL MÜDÜRLERİ İLE ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN OKUL MÜDÜRLERİNİN ETİK İLKELERE UYGUN DAVRANIŞ GÖSTERME SIKLIKLARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI.....	55
BÖLÜM IV.....	59
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	59
Sonuç.....	59
Öneriler	60
KAYNAKÇA.....	61
EKLER.....	63
Ek 1-Anket Uygulanan Okullar	63
Ek 2-Denetici Anket Formu.....	64
Ek 3-Müdür Yardımcısı Anket Formu.....	68
Ek 4-Öğretmen Anket Formu	72
Ek 5-Doç. Dr. İnayet Pehlivan'ın Anketinin Kullanılabileceğine Dair Verdiği İzin Yazısı	76

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1	Anketlerin Uygulanabilme Oranı	24
Tablo 2	Araştırmaya Katılanların Özellikleri	25
Tablo 3-a	Deneticilerin Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	29
Tablo 3-b	Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	30
Tablo 3-c	Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	31
Tablo 4	Hoşgörü Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	32
Tablo 5	Görev Değişkenine Göre Hoşgörü Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu	33
Tablo 6-a	Deneticilerin Okul Müdürlerinin Adalet Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	35
Tablo 6-b	Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Adalet Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	36
Tablo 6-c	Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Adalet Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	37
Tablo 7	Adalet Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	38
Tablo 8	Görev Değişkenine Göre Adalet Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu	39
Tablo 9-a	Deneticilerin Okul Müdürlerinin Sorumluluk Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	40
Tablo 9-b	Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Sorumluluk Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	41

Tablo 9-c	Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Sorumluluk Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	42
Tablo 10	Sorumluluk Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	43
Tablo 11	Görev Değişkenine Göre Sorumluluk Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu	44
Tablo 12-a	Deneticilerin Okul Müdürlerinin Dürüstlük Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	45
Tablo 12-b	Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Dürüstlük Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	46
Tablo 12-c	Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Dürüstlük Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	46
Tablo 13	Dürüstlük Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	47
Tablo 14	Görev Değişkenine Göre Dürüstlük Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu	48
Tablo 15-a	Deneticilerin Okul Müdürlerinin Demokrasi Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	49
Tablo 15-b	Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Demokrasi Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	49
Tablo 15-c	Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Demokrasi Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	50
Tablo 16	Demokrasi Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	51
Tablo 17	Görev Değişkenine Göre Demokrasi Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu	51
Tablo 18-a	Deneticilerin Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	52

Tablo 18-b Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	53
Tablo 18-c Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri	53
Tablo 19 Saygı Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	54
Tablo 20 Görev Değişkenine Göre Saygı Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu	54

ÖNSÖZ

Toplumsal yaşam işbölümünü, işbölümü de çeşitli meslekleri ortaya çıkarmıştır. Özellikle de insana ilişkin meslekler, hukuk kurallarınca düzenlenilmeye çalışılmış; ancak doğrudan insanla ilgili mesleklerde uyulması gereken davranışlar hukuk kurallarının yanısıra meslek etiğinin gerektirdiği ilkeleri de zorunlu kılmıştır. Belirli bir meslek grubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturduğu, koruduğu ve geliştirmeye çalıştığı bu ilkeler, hizmet ideallerini kişisel eğilimlerin ötesine taşımayı hedeflemektedir. Yönetimde etik, örgütsel ve meslekî etik ilkeleri de içeren ve yönetsel kararların verilmesinde evrensel değerleri temel alınmasını sağlayan davranış ilkelerinin oluşturulup uyulmasını sağlamaktadır.

Bu araştırma, eğitim yönetiminde uyulması gereken etik ilkelere, Ankara ilinde ilköğretim düzeyindeki Müfredat Lâboratuvar Okullarında çalışan okul müdürlerinin ne derecede uygun davrandıklarına ilişkin olarak; ilköğretim deneticileri, ilköğretim kurumlarında çalışan müdür yardımcıları ve öğretmenlerin görüşlerini saptamayı amaçlamıştır.

Araştırmanın, eğitim yönetimi alanında etik konuların tartışılması açısından önemli katkı sağlayacağı ve ilgililerin yararlanabileceği bir kaynak olacağı umulmaktadır.

Araştırmanın plânlanan sürede gerçekleşmesine büyük katkı sağlayan ve araştırmanın her aşamasında akademik desteğini esirgemeyen Sayın Hocam Doç. Dr. Gülsün Atanur BASKAN'a; veri toplama sürecinde anketlerinin kullanılmasına izin veren Sayın Doç. Dr. İnayet PEHLİVAN'a; bu çalışmanın oluşumunda moral desteklerini esirgemeyen sevgili kızıma ve eşime şükranlarımı sunarım.

Nurten Ergüç

Ankara, Eylül-2002

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya ilişkin problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Felsefenin bir disiplini olan etik, kendisini ahlâkî eylemin bilimi olarak anlar ve ahlâkîlik kavramını temellendirmek üzere insan pratiğini, mevcut ahlâkîlik koşulları açısından araştırır (Pieper 1999: 22). Etiğin konusunu, ahlâk ve ahlâkîlik oluşturur. Etiğin alanı tekil eylemlerle ilişkili olmayıp soyut kavramlara dayalıdır ve bu kavramlardan ne anlaşılması gerektiğiyle ilgilidir.

Örgütlerin üretimleri işgörenler eliyle gerçekleştirilir. Örgütlerin amaç ve süreçlerini tanımlayan yasalar, bir bakıma yöneticilerin ve diğer işgörenlerin nasıl davranması ve neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiğini belirlemişlerdir. Ancak hukuk kurallarının var olması her zaman onlara uyulacağı anlamına gelmemekte ve eğer iş görenler etik değerler açısından yeterince gelişmemişlerse, yasalar ve politikalar iş görenlerin evrensel anlamda kabul edilebilir etik davranışlar göstermelerini sağlayamamaktadır (Pehlivan 1998: 51).

Etik sadece kuramsal bir bilim olarak değil, uygulamalı bir bilim olarak da yapılabilir; genel etik ilkelerinin belirli yaşam ve eylem alanlarına uygulanmasıyla, “somut” ve özel bir etik oluşabilir. Etiğin özel alanlarından biri de “sosyal etik”tir. Tek tek kişilerin, içinde yaşadıkları topluluğa karşı sahip oldukları hakları ve yükümlülükleri vurgulayan sosyal etik, bir ölçüde bireysel etiği tamamlayan karşı parçadır. Buna göre sosyal etik, “toplumun üstünde yükselen ve bireylerin hepsine uzanan normların, kurumların ve sosyal sistemlerin” etiği olarak, erginlik durumuna ulaşmış öznelerin özgürlükçü ve sorumlu birliktelik zemininde ortaya çıkmış olan ya da en azından bu gerekçeyle meşrulaştırılan toplumsallaştırma biçimiyle ilgilidir (Pieper 1999: 90).

Toplumsal iş bölümü ortaya çeşitli meslekler çıkarmıştır. Özellikle de insana ilişkin meslekler hukuk kurallarınca düzenlenmektedir. Buna rağmen, belirli bir meslek grubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup koruduğu; meslek üyelerine emreden, onları belli bir şekilde davranmaya zorlayan; kişisel eğilimlerini sınırlayan; yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan; meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan etik ilkelere de ihtiyaç duyulmaktadır. Yasal bir çerçevede, işgörenlerde aynı tür davranışların yerleştirilmesini sağlayacak, bunun yanında da örgütün topluma karşı yerine getirmeyi üstlendiği hizmetleri ve bazı toplumsal sorumlulukların da üstlenilmesini içerecek örgütsel etik ilkelerinin oluşturulması da önemlidir (Pehlivan 1997: I).

Meslek etiği, özellikle doğrudan doğruya insanla ilgili mesleklerde uyulması gereken davranış kurallarıdır. Meslek etiğinin en önemli yanlarından biri, dünyanın neresinde olursa olsun, aynı meslekte çalışan bireylerin bu davranış kurallarına uygun davranmalarının gerekliliğidir (Kuçuradi 1988: 21). Durkheim'e göre meslekî etik, bir grubun eseri olup, grup onu koruduğu sürece yürürlükte kalabilen, meslek mensuplarına emreden, onları belli şekillerde davranmaya zorlayan, kişisel eğilimlerine sınırlar getiren kurallardan oluşur. Meslekî etik ilkeler, görevle ilgili olup bu görevi yerine getiren bireylerin özel ilişkilerini belirlemektedir. Meslekî etik ilkeler, aynı meslekten bireylerin birleşmesiyle kurulmuş bir grubun eseri olup, grubun gücü bu ilkelerin etkililiğini sağlamaktadır (Durkheim 1949:12-15).

Ayrıca bazı davranışlar, yasalara uygun olabilir ancak etik anlamda doğru kabul edilmeyebilirler. Yasal düzenlemelerin her zaman yeterli olmayacağı veya etik değerler açısından yetersiz işgörenlerin sıkıntı oluşturabilecekleri unutulmamalıdır.

Eğitim örgütleri de insanların birlikte yaşamalarından ve ortak bir amaca hizmet amacıyla kurumsallaşmalarıyla oluştuğundan, bu kurumu düzenleyen ilkeler, temel etik ilkelerden (özgürlük, eşitlik, adalet ve insan onuru) türemiş olup, toplumun refahını hedeflemişlerdir (Pieper 1999: 90). Bu açıdan ele alındığında eğitim kurumlarında da meslek etiğinden söz etmek mümkündür.

Yönetim süreci sürekli olarak, başkalarını yakından ilgilendiren ve etkileyen kararlar almayı; karar ve politikaları herkesin yararına olacak şekilde uygulamayı; çatışmaların örgüt ve bireylerin yararını gözeterek şekilde çözümlenmesini; örgütte yapılması gereken görevlerin iş görenlere adil olarak paylaştırılmasını; emeğin değerinin verilmesini; iş görenlerin yansız olarak değerlendirilmesini; örgütün kaynaklarının bir kişi ya da grup için değil örgütsel amaçları gerçekleştirmek için kullanılmasını; hakların ve sorumlulukların adil olarak paylaşımını gerektirir. Eğitim kurumlarındaki günlük işlerde veya olağanüstü durumlarda yöneticinin sorunların çözümünde rehber olarak alması gereken bazı genel kurallar vardır. İşte davranışlara yön vermede doğru – yanlış ayrımını kişiye görelilikten çok, evrensel kabul gören ölçülere göre belirlenmesinde etik ilkelerin çok önemli işlevleri vardır (Pehlivan 1998: 47).

Erdemlerin kazanılması, iş görenlerin kişiliklerinin gelişimi ile yakından ilgilidir. Doğruyu yanlıştan ayırmak ve doğru olanı seçip uygulamak kolay kazanılan bir nitelik değildir. Çeşitli olasılıklar ve durmadan değişen koşullara göre en uygun tepkileri ve davranışları geliştirmek, uzun süren deneme ve yanılmalardan sonra gerçekleşir (Yörükoğlu, 1980: 167). Tüm kurumlardaki görevlilerin ve yöneticilerin, bu konudaki duyarlılıklarını geliştirmeleri ve etik ilkeleri davranış biçimi hâline getirmeleri örgütlerin hedeflerine ulaşması açısından son derece önemlidir.

Etik ilkeler içinde yer alması gereken, dürüstlük, adalet, eşitlik vb. kavramlar ile adam kayırma, rüşvet, yolsuzluk, bencillik vb. etik dışı davranışlardan ne anlaşılmasının gerektiği açıkça tanımlanmalıdır. Çünkü kişilerin, bu kavramların içini kendi bakış açılarına göre doldurmaları sorunlara neden olmaktadır. Okul yöneticisinin gerçekleştirdiği eylemlerin, demokratik değerlerle bütünleşmiş, toplumun değerleriyle uyumlu, o mesleğin gerektirdiği evrensel etik ilkelerce yönlendirilmiş olması gereklidir. Sözü edilen etik ilkeler de, toplumdaki tüm bireylerin eşitliğinin kabulünü, saygıyı, hoşgörüyü, kaynak dağılımının adil olarak gerçekleştirilmesini öngörür.

Bir örgütte çalışmaya başlayan işgörenler, kendi inanç, değer, düşün sistemi, yargı ve davranış kalıplarını da örgüte getirirler. Ayrıca örgüt içinde katıldıkları kümeler de iş görenlerin bu davranış ve düşünce kalıplarını etkilerler. İş görenlerin oluşturup benimsedikleri etik değerler onların tutum ve davranışlarında temel yol göstericiler olmaktadır (Pehlivan 1997: 3).

Calabrese'ye göre okul yöneticilerinin eylemleri, evrensel etik ilkelere uygun olmalıdır. Okul yöneticilerinin meslekleriyle ilgili uymaları gereken ilkeler şunlardır:

1. Bütün toplum üyelerine saygı: Okul yöneticisi, bütün bireylerin ve okuldaki tüm üyelerin değerli olduğunu kabul ederek okul toplumunun tüm bireylerine saygılı davranmalıdır.
2. Farklı kültür ve düşüncelere hoşgörü: Okullar, farklı kültür ve düşünce sistemlerini benimseyen, farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bireylerden oluşmaktadır. Bu grupların eğitimin hedef ve süreçleriyle ilgili beklenti ve düşünceleri de farklıdır. Okul yöneticileri, bu farklılıklara karşı hoşgörülü olmak, çok boyutlu yaklaşım ve tutumlara sahip olmakla yükümlüdürler.
3. Bireylerin eşitliği: Tüm bireyler okulda sunulan eğitim olanaklarından eşit olarak yararlanma, eşit fırsatlardan yararlanma ve eşit davranışla karşılaşma hakkına sahiptirler.
4. Kaynakların eşit dağılımı: Okul yöneticisi, okulun kaynaklarını öğrenciler için en üst düzeyde yarar sağlayabilecek şekilde kullanmalı ve öğretmenler arasında adilane dağıtmalıdır (Pehlivan 1998: 147, 148).

Okul yönetiminde etik dışı davranışlar birkaç şekilde ortaya çıkabilir. Dinsel önyargılar, öğrenci ve iş görenlere gösterilen adil olmayan davranışlar, bedensel ve sözlü taciz gibi açıkça ortaya konulan ihlaller kolayca fark edilebilir. Ancak etik davranışın gizli ihlalleri yöneticinin bazı iş görenlere yanlı davranması, okulla iş yapan kişi ya da örgütlerden hediye kabul edilmesi ya da başka çıkarlar sağlanması şeklinde görülebilir. Tembel bir okul yöneticisi de etik dışı davranmış sayılır. Örgütün niteliğinin artırılmasında ve başarılı bir liderliğin uygulanmasında yüksek düzeyde etik değerlerin geliştirilip uygulanması vazgeçilmezdir (Pehlivan 1998: 152, 153).

Okullarda meydana gelen bazı etik dışı olaylar, basında sık sık yer almakta ve kamu oyunu rahatsız etmektedir. Okullarda sık sık karşılaşılan etik dışı olaylardan bazıları; diplomalarda ve dışarıdan bitirme sınavlarında yaşanan usulsüzlükler, kitap ve dergi satışları, okullar arasındaki geçişlerde usulsüz uygulamalar, dayak, kıyafet zorunluluğu, okul kayıtları ve veliden bağış adı altında toplanan paralar şeklinde sıralanabilir. Okulların, ekonomik ve yönetsel koşullarının istenilen düzeyde olmadığını kabul etmek bile sözü edilen etik dışı olayların yaşanmasını haklı çıkaramaz.

Daha iyi eğitim olanağı yaratmak kaygısındaki velilerin çocuklarını istedikleri okullara kayıt ettirebilmek için okullara yüklü bağış yapmak zorunda bırakıldıkları bilinmektedir. Her yıl kayıt dönemlerinde ortaya çıkan ve birçok velinin şikayetine neden olan zoraki bağış konusu ile ilgili olarak 1999-2000 öğretim yılında, sadece İstanbul ilinde 56 okul müdürü hakkında soruşturma açılmış ve bunlardan 12'si görevlerinden alınmıştır (Hürriyet 16. 08. 2000).

Çocukların ve gençlerin eğitiminde dayak hâlâ araç olarak kullanılmaktadır. Basında öğrencilerine dayak atan öğretmenlerle ilgili haberlere rastlanılmaktadır. İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü, yaptığı bir araştırmada, ilköğretim döneminde öğrencilerine dayak atan öğretmen oranını binde bir olarak açıklarken, Öğretmen Dünyası Dergisi her dört öğretmenden birinin öğrencilerini dövdüğünü, saç ve kulak çekme, cetvel, çubuk veya sopayla vurma, yumruk veya tekme atma, tek ayak üzerinde bekletme gibi şiddet içeren cezalandırma yöntemleri kullandıklarını ortaya koymuştur (Köknel 1996: 149, 150).

Türkiye'de eğitim yöneticilerinin meslekî örgütlenmelerinin olmaması, meslek etiğine ilişkin ilkelerin açıkça ortaya konulamamış olması ve ilkesiz meslek mensuplarının sistemden ayıklanmasını sağlayacak bir mekanizmanın henüz oluşturulamamış olması bu alandaki ciddi bir eksikliktir. Mesleki etik, eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sürecinin formal anlamda bir parçası da değildir. Eğitim yöneticisi olarak atanan bireylerin bu alanda yeterli oldukları varsayılmaktadır.

Ancak, yaşanan çeşitli olaylar etik eğitiminin, yönetici eğitiminin bir parçası olarak verilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Pehlivan 1998:167, 172).

1. Etik Kavramı ve Meslekî Etik

Etik, felsefenin en önemli ilgi alanlarından biridir. Aristoteles, etiği kuramsal felsefeden ayırarak kendi başına bir felsefe alanı olarak ele alan ilk filozoftur. Pratik felsefeyi; etik, ekonomi ve politika olmak üzere üç alana ayırmıştır. Kuramsal felsefenin konusu değişen ve değişmez varolanla sınırlıyken pratik felsefede insan eylemleri ve onların ürünleri söz konusudur (Pieper 1999: 29). Ahlâkî davranış, eylem ve yargıları ilgilendiren bir konu olarak etik, felsefenin ve bilimin önemli bir parçasıdır ve kullanılan ahlâk terimlerinin ve ahlâkî yargıların statüsünü analiz eder. Ahlâkî tutumların arkasındaki yargıları inceler (Nuttall 1997: 15).

Öncelikle etik ile ahlâk arasında bir ayırım yapmak gereklidir. Her ikisi de günlük konuşmalarda birbirlerinin yerine kullanılır, ancak felsefede bunların yan anlamları vardır.

Ahlâk; huy, mizaç, yaradılış anlamına gelen “hulk” sözcüğünün çoğuludur ve insanlar arası ilişkilerde uyulması gereken tinsel ilke ve kuralları içerir. Ahlâkın yaptırımı ve zorlayıcı gücü kişinin vicdanıdır. Duygu, düşünce, davranış ya da tutumlarını vicdanıyla değerlendiren birey, kendisiyle başkaları arasındaki ilişkilerinde denetimi, düzen ve uyumu bu şekilde sağlar (Köknel 1996: 81). Etik doğru ve yanlış davranış teorisidir, ahlâk ise onun pratiğidir. İlke bazında, etik ilkelere, davranış bazında ise, ahlâki davranış tarzından söz etmek daha doğrudur. Etik, bir kişinin belli bir durumda ifade etmek istediği değerlerle ilgiliyken, ahlâk bunu hayata geçirme tarzıdır. Örneğin; tıp etiğinden söz edilebilir, ama tıbbî ahlâktan söz edilemez, ancak bir doktorun ahlâkından söz etmek mümkündür. Tıp etiği, mesleğin gözetmeye çalıştığı ya da çalışması gerektiği acının dindirilmesi gibi genel ilkelerle ilgiliyken, bir doktorun ahlâkı onun özel yaşamında sergilediği davranışlarla ilgilidir. Bu iki sözcüğün anlamlarını netleştirebilmek için olumsuzlarına da göz

atmak yarar sağlayacaktır. Sanayi casusluğu, “etik dışı” olarak adlandırılır, iki şirket arasındaki güveni yok edebileceğinden iş etiğinin alanına girer. Öte yandan başka bir kimseyi işlediği suçtan hapse gönderen kişi işlediği suçun yanı sıra ahlâksızlık da yapmış olur. Bu bilgiler ışığında, ahlâk ile etik arasındaki ilişkinin hedef ile amaç arasındaki ilişki gibi olduğu söylenebilir. Özetlenecek olursa, etik, insan davranışının ilkeleri, ahlâk da bu ilkelerin tikel duruma uygulanışıyla ilgilidir (Billington 1997: 45-47).

Etik ile ahlâk özdeş değildir. Çünkü etik ahlâk felsefesidir, ahlâk da etiğin araştırma konusudur. Etik kuramlar toplumsal yaşamın norm ve değerleri, kişi toplum ilişkileri, ahlâkın özü ve kökeni gibi bireysel yaşamın amacı ve anlamı üzerine görüşleri içerir (Çalışlar 1983: 135). Etik sözcüğü, hem geleneksel dilde hem de günlük dilde çoğunlukla ahlâkî ya da töresel sözcüğüyle eşanlamlı olarak kullanılmakta olup etik eylemler, etik talepler, etik normlar vb. bu sözcükle dile getirilmektedir.

Etiğin konusunu, ahlâk ve ahlâkîlik oluşturur. Etiğin yönelttiği sorular, doğrudan tekil eylemlere ilişkin olmadığı için; yani belli, açık ya da özel durumlarla ilgilenmedikleri için ahlâk sorularından ayrılır (Pieper 1999: 32). Ahlâk, geniş tabanlı ve nasıl davranılması gerektiğine ilişkin yazılı olmayan standartları içerir. Etik ise daha soyut kavramlara dayalıdır ve bu soyut kavramlardan ne anlaşılması gerektiğiyle ilgilidir. Etik kuralların açık ve belirli bir alana ilişkin yazılı kuralları içermesi gerekir. Çeşitli alanlara ait ortak ilkeler olmakla birlikte, her alana özgü ilkeler de vardır. Bu ilkeler, uyması beklenen bireylerin özelliklerine göre değil evrensel kabul gören kavramlara dayalı olarak geliştirilir (Pehlivan 1998: 8).

İnsanı diğer varlıklardan ayıran olanakların kişilerce gerçekleştirilebilmesinin “öznel” koşulları olan ve bir kişinin belirli özellikleri ve yaşantıları olarak karşımıza çıkan etik değerlerin, farklı varlık ilişkileri açısından bakıldığında değerlerin en temelinde bulunduğu görülmektedir. Başka bir deyişle insan olmanın özelliğini oluşturan olanakların gerçekleştirilebilirliğinin koşullarının yaratılması ve insana özgü

etkinliklerin amaç ve işlevleri yerine getirebilecek şekilde gerçekleştirilmesi etik ilkelere bağlıdır (Kuçuradi 1988: 172).

Bu bilgiler ışığında etiğin işlevinin bir eylemi doğrudan buyurmak ve yasaklamak yerine eylemin ahlâkîlik açısından nasıl belirlenebileceğiyle ilgili bilgiler aktarmak olduğu söylenebilir. Etik, doğrudan eylem ve davranışları belirlemede etkin değildir ancak insan pratiği açısından önem taşır.

Eğitim yoluyla belirli ahlâkî ilkelere göre davranmayı öğrenmiş bir kişinin ne yapılması gerektiğini bilmesi için etiğe ihtiyacı yoktur. Kim doğal olarak ve yanılmadan iyi olanı yapıyorsa, etik düşüncelerin ona doğrudan yararı olmayacaktır. Ancak kişi, kendi deneyimleri ve yaşam pratiğinin birikimleriyle üstesinden gelemediği açmazlara düştüğünde bilgisini edinmesi gereken bir yapının farkına varır. İşte pratikte, kişiyi ahlâkî pratiğin koşulları ve anlamı hakkında aydınlatarak kendisini eleştirel olarak yargılatan ve sorgulamadığı normları ahlâkîlik açısından yoklama becerisine kavuşturarak eylemin yapısını saydamlaştıran etik, burada gündeme gelir (Pieper 1999: 100, 101).

Meslek etiği, özellikle doğrudan doğruya insanla ilgili mesleklerde uyulması gereken davranış kurallarıdır. Meslek etiğinin en önemli yanlarından biri, dünyanın neresinde olursa olsun, aynı meslekte çalışan bireylerin bu davranış kurallarına uygun davranmalarının gerekliliğidir (Kuçuradi 1988: 21). Aynı meslekte çalışan bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde uymaları gereken belli davranış kalıplarının olması meslek etiğinin gereklerinden sayılabilir.

Etik, sadece özerk (kuramsal) bir bilim olarak değil, uygulamalı bir bilim olarak da yapılabilir; genel etik ilkelerin belirli yaşam ve eylem alanlarına uygulanmasıyla özel, “somut” bir etik oluşur (Pieper 1999: 86).

Durkheim’e göre meslekî etik, bir grubun eseri olup, grup onu koruduğu sürece yürürlükte kalabilen, meslek mensuplarına emreden, onları belli şekillerde

davranmaya zorlayan, kişisel eğilimlerine sınırlar getiren kurallardan oluşmuştur. Mesleği yerine getirirken işlenen kusurlarda kamu vicdanının bu tür kusurlara ilgisiz kaldığı ve meslek çevresi dışında çok fazla tepki verilmediği görülmektedir. Kamu vicdanının tepkisizliğinin nedeni de, bu ilkelerin toplumun tüm organlarında ortak olmamasıdır. Çünkü meslekî etik ilkeler, görevle ilgili olup bu görevi yerine getiren bireylerin özel ilişkilerini belirlemektedir. Meslekî etik ilkeler, aynı meslekten bireylerin birleşmesiyle kurulmuş bir grubun eseri olup, grubun gücü bu ilkelerin etkililiğini sağlamaktadır. Meslekî gruplar ne kadar sağlam ve örgütlü olursa, meslekî etik de o kadar gelişir ve saygınlık kazanır (Durkheim 1949:12-15).

Meslekî etik, iş dünyasındaki doğru ve yanlış davranışları ele alıp, sağduyulu seçimler yapmada bireylere yol gösteren ilke ve değerleri inceler. Meslekî etik ilkeler, tüm ilişkilerde dürüstlük, doğruluk, doğaya ve insanlara saygı, adalet ve haksızlıklarla mücadeleyi gerektirir (Pehlivan 1988: 87).

2. Eğitimde Etik

Eğitim kurumları, çağın, toplumun ve bireyin sürekli değişip gelişen ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurulan örgütlerdir. Farklı okul türleri farklı amaçlara hizmet etseler de genelde öğrencilerinin kişisel ve sosyal gelişimlerini gerçekleştirmelerine olanak tanıyacak bilgi ve becerileri kazandırmak gibi hizmetleri sunmaktadırlar. Eğitim yüzyıllardır hemen her zaman toplum için insan yetiştirmeyi hedefler. Toplumun istediği ideal insan modelinin ne olduğu sorusuna pek çok cevap vermek mümkündür.

Eğitim kurumları, demokrasi, insan hakları, özgürlük, sevgi, saygı, hoşgörü gibi kavramları kazandıran ve bireylerin bu kavramlarla ilgili tutumlarını oluşturup pekiştiren kurumlar olmalıdır. Ancak bu kurumlarda, şiddetin ve itaatin egemen olduğu görülmektedir. Bu bağlamda eğitim sisteminin ve okulların amaç, yapı ve işlevlerinin etik ilkeler açısından tartışılması gerekmektedir (Pehlivan 1997: 132).

Eğitim ve eğitimle ilgili sorunlar günümüzde daha karmaşık ve etkisini yoğun olarak hissettiren bir olgu hâline gelmiştir. Toplumların gelişimleri, huzur ve refahları için temel unsur olan eğitimde kaliteyi artırmayı hedefleyen ülkeler, eğitim hizmetlerinde yeniden yapılanmaya gitmektedirler. Eğitimde kaliteyi artırma çalışmaları, yönetim, plânlama, uygulama ve değerlendirme alanlarında bütünlük sağlayan, ortak düşünce ve kararlara ulaşmaya olanak kılan düzenlemeler şeklinde yapılmalıdır (MLO Modeli: 29).

Eğitimin tanımıyla da etik tartışma ve sorgulamalar kaçınılmaz bir şekilde başlamaktadır. Bireylere kazandırılacak istendik davranışların kime göre istendik olacağı etik tartışmayı gerekli kılmakta ve eğitim felsefesinin çalışma alanına girmektedir (Pehlivan 1997: 131). Ahlâkî ilkelerin eğitim sürecinde ne kadar ifade buldukları ya da bulmaları gerekip gerekmediği etik sorunlardan biridir.

Pieper'a (1999) göre ahlâkîlik ve eğitim/yetiştirme birbirlerini karşılıklı olarak tamamladıklarından, etiğin pedagojiye özel bir yakınlığı bulunmaktadır. Çünkü insan, doğası gereği ahlâkî bir varlık değildir, ahlâkî olarak eğitilip yetiştirilmesi gerekir. Çıkış noktası olarak bu düşünce kabul edilse bile ahlâkîlik amaç olarak sadece eğitilecek olanın önüne konulamaz. Ahlâkî kategorilerin, öğretmen tarafından eğitim faaliyetleri bakımından hedeflenerek gözönünde bulundurulması önemlidir. Ahlâkîlik ile eğitim ilişkisi; bir yandan öğretmenin tavrı, diğer yandan öğrencinin eğitim sürecinde öğrenecekleri olarak iki açıdan incelenebilir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. maddesine göre, kimse eğitim ve öğretim haklarından yoksun bırakılamaz. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun Türk Millî Eğitimini Düzenleyen Genel Esasları ele alan birinci kısmında Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları belirtilmiştir.

Bu amaçlar doğrultusunda, Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayalı, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış

hâline getirmiş yurttaşlar olarak, dengeli ve sağlıklı, hür ve bilimsel düşünen, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, girişimci, sorumluluk sahibi, yaratıcı ve verimli bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Eğitim sisteminin bilgi toplumunun ihtiyaçlarını karşılayamamasına ilişkin eleştirilerin özünde sistemin, mezunlarına küresel düşünceyi yerleştirememesi, yeterli girişkenlik ve rekabet gücünde insanlar yetiştirememesi gelmektedir. İnisiyatifi eline alabilen, girişken, üretken ve uluslar arası platformda rekabet edebilen insanların yetiştirilmesi amaçlanmışken, okulların çıktılarının dar kalıplar içinde yetişmiş, devlet kapısında bekleyen nitelikte olması çelişki oluşturmaktadır. Sorun, devletin ülkenin geleceğinin bireysel girişimcilikte olacağını kabul etmesine rağmen, okulların bu nitelikte gençler yetiştirememesi sorunudur (Özden 1998: 79).

Eğitimde hedeflenen niteliğe ulaşılamamasının yanı sıra niceliksel olarak da hedeflenenlerin ülkemiz koşulları açısından değerlendirildiğinde, ülkenin yetişmiş insan gücünü karşılayacak eğitim olanaklarının tüm yurttaşlar için sağlanamadığı görülmektedir. Uygulanan popülist politikalar bireylerin eğitim haklarını ve fırsat eşitliğini kullanma şanslarını engellemektedir. Bu da en temel etik ilkeler olan, adalet ve eşitlik ilkelerinin yeterince gerçekleştirilemediğinin göstergesidir (Pehlivan 1997: 132).

a. Eğitim Yönetiminde Etik

Eğitim yönetimi, yönetim biliminin bir alt alanı olarak, toplumun eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan eğitim kurumlarının önceden belirlenen amaçlarını gerçekleştirmek için işleme, geliştirme ve yenileştirme sürecidir (Başaran 1993:12). Eğitim yönetimi ve eğitim yönetiminin alt alanı olan okul yönetimi, devletin eğitim politikalarını ve yetkili organların bu politikalar doğrultusunda belirlediği genel ve özel düzeyde eğitim amaçlarını gerçekleştirme yükümlülüğündedirler (Kaya 1993: 43).

Yönetici, eğitim sistemi içinde önemli bir birimi temsil etmektedir. Yöneticinin, liderlik biçimi liderlik biçimi ve karşılaştığı durumlarda gösterdiği meslekî ve ahlâkî davranışlarında sahip olduğu etik değerlerin yansımaları görülür. Günlük kararlarda bilinçaltında yer alan ahlâkî eğilimler, davranışları etkilemektedir. Etik ilkeler, yöneticilerin tartışmaya açık eylem ve kararlardan uzak durmalarını, doğru olmayan ancak çekici gelen yaklaşımlardan kaçınmalarını sağlar. İş arkadaşlarının ve astlarının, yöneticinin etik değerlerini kabul etmesi, yöneticiyi eylem ve işlemlerinde dürüstlüğüne tartışılmasından ve çeşitli imâlardan korur (Pehlivan 1998: 146,147).

Calabres'e göre okul yöneticisinin eylemleri; toplumun bütün üyelerine saygıyı, farklı kültür ve düşüncelere karşı hoşgörüyü, kişilerin eşitliğinin kabulünü ve kaynaklarının adil dağılımını içerir;

1.Bütün Toplum Üyelerine Saygı: Okul yöneticisi tüm bireylerin ve okulda bulunan tüm üyelerin aynı değere sahip olduğunu kabul etmeli ve okul toplumunun tüm bireylerine saygılı davranmalıdır.

2.Farklı Kültür ve Düşüncelere Hoşgörü: Bugünün okul yöneticileri, çoğulcu demokratik toplumun özgür bireylerinden oluşan bir okulu yönetmekle yükümlüdürler. Okullar, farklı kültür ve düşünce sistemlerini benimseyen, farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bireylerden oluşmaktadır. Okul yöneticisi, bu farklılıklara karşı hoşgörülü olmak, çok boyutlu yaklaşım ve tutumlara sahip olmakla yükümlüdür.

3.Bireylerin Eşitliği: Tüm bireyler, okulda sunulan eğitim olanaklarından eşit olarak yararlanma, başarılı olmak için eşit fırsatlardan eşit olarak yararlanma, eşit davranış görme hakkına sahiptirler.

4.Kaynakların Eşit Dağılımı: Okul yöneticisi, okulun kaynaklarını öğretmenler arasında adil olarak dağıtmalı ve öğrenciler için en üst düzeyde yarar sağlayacak şekilde kullanmalıdır (Pehlivan 1998: 147, 148).

Okul yöneticileri, aşağıda belirtilen ilkelere uygun davranarak, etik dışı davranışlardan kaçınabilir ve kendisine başkalarının güveninin sarsılmasını önleyebilir:

1.Eğitim Felsefesine Uygun Bir Vizyon Geliştirilmesi: Eğitim felsefesine uygun bir vizyon geliştirmiş bir yönetici, kişisel ve politik çıkarların denetimini sağlayacak eylemlerin belirlenmesini sağlar.

2.Güçlü Bir Etik Liderlik Uygulaması: Okuldaki etik havanın kurulmasında yönetici en temel belirleyicidir. Yöneticinin kararları okulun etik havasını oluşturur.

3.Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması: Ayrımcılık gizli biçimlerde ortaya çıkar. Yönetici ayrımcılığı hoş görmemeli ve bu durumu bir etik ve eğitim sorunu olarak ele almalıdır.

4.Etkili Öğretimin Bir Ödev Olarak Görülmesi: Okulda öğretimin zayıf olması, iyi öğretmenlere, öğrencilere ve topluma zarar verir. Bu nedenle de zayıf öğretmenlerin geliştirilmesi ve başarılı hâle getirilmesi için teşvik edilmeleri okul yöneticilerine bağlıdır.

5.Toplumla İlişkilerin Geliştirilmesi: Etkili okul yöneticileri, okulla toplum arasında iyi bir ilişki ve etkileşim kurarlar. Paylaşılan amaçlara ve değerlere dayalı bir okul toplumu yaratma çabası, etkili bir yöneticinin birincil amacı olmalıdır.

6.Bütün Grupların Hakları Arasında Denge Kurulması: Okul toplumu içindeki farklı grupların haklarının dengelenmesi güç bir iş olup okul yöneticisi faydacı ya da kolaycı yaklaşımlarla dengeyi oluşturmaktan kaçmamalıdır.

7.Herkesçe İstenen Karar Doğru Karar Değildir: Eğitim yöneticileri, herkes tarafından istenen, beklenen kararlar ile doğru kararları birbirinden ayırmalıdır.

8.Kararlarda Belirleyici Olarak, Okulun Üyeleri İçin Doğru Olanı Yapmak: Okuldaki yöneticiler karar alırken örgütün hedefleri yanında, üyelerin de gereksinim ve ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmalıdır.

9.Etik Konularda Cesaretin, Yöneticinin Rollerinin Ayrılmaz Bir Parçası Hâline Getirilmesi: Etik davranışın ön koşulu etik cesarettir. Yönetici, etik ilkelerin ihlallerinde baskıyla karşılaştığında direnecek cesareti gösterebilmelidir.

10. Etik Davranış, Doğruluk ve Ahlâkî Eylemlerin Bütünleşmesi: Yönetici etik değerleri astlarıyla paylaşmalıdır. Yönetici, toplumun değerlerine dayalı bir etik ilkeler dizisi geliştirip diğer işgörenlerle paylaşmalıdır (Pehlivan 1998: 148-152).

b. Eğitim Yönetiminde Uyulması Beklenen Etik İlkeler

Diğer bazı meslek guruplarına bakıldığında belli bir mesleği yerine getiren bireylerin mesleki örgütlenmelerinin olduğu ve bu örgütler aracılığıyla meslekî etik ilkelerini geliştirdikleri ve uyguladıkları görülmektedir. Eğitim yöneticileri, eğitim kurumlarını ulusal eğitim politikaları doğrultusunda işletmek görevini üstlenmişlerdir. Ancak ülkemizde, eğitim yöneticilerinin meslekî örgütlerinin olmaması, meslekî etik ilkelerin geliştirilebilmesini engellemektedir. Bu da sonuç olarak bu görevi eğitim yönetimi alanındaki akademisyenlerin üstlenmesine neden olmuştur.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. İlayet Pehlivan'ın 1997 yılında yaptığı bir araştırmada literatür taramasına dayalı olarak geliştirilen etik ilkeler listesi, Eğitim Yönetimi profesörlerince de değerlendirilmiş ve uzmanların tamamen görüş birliğine vardıkları 79 madde, 6 ana başlık altında eğitim yöneticilerinin uygun davranışları gereken etik ilkeler olarak kabul edilmiştir. Bu ilkeler anket sorusu olarak değerlendirilmiş, bakanlık deneticilerine, okul müdürlerine ve lise öğretmenlerine göre yapılandırılmış ve Ankara ilindeki 43 lise müdürüne, aynı okullarda görev alan öğretmenlere ve bu okul müdürlerini denetleyen 45 bakanlık deneticisine uygulanmıştır. Anketlerin analizi sonucunda da;

Lise müdürlerinin hoşgörü boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlara göre, lise müdürlerinin başkalarının görüşlerine değer verme, eleştirilere açık olma, farklılıklara karşı hoşgörülü olma, başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyma ve anlamaya çalışma ilkelerine uygun davranma düzeyleri deneticilerce yetersiz bulunmuş ancak öğretmenlerce genellikle uygun davrandıkları görüşüne yer

verilmiştir. Aynı ilkelerle ilgili olarak lise müdürleri bu boyuttaki ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

Lise müdürlerinin adalet boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlara göre, lise müdürlerinin ödülleri hak edenlere verme, kuralları herkese eşit olarak uygulama, bireylerin emeğinin hakkını verme, bireylere eşit davranma, başkalarının haklarını sömürmeme, astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmama, işyükünü dengeli olarak dağıtma, haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterme, cezalandırmayı işlene suça denk yapma, bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlama, gerçekleri çarpıtmama, insan haklarına saygı, kişilere ayrıcalıklı davranmama, sahtekarlık yapmama ilkelerine uygun davranma düzeyleri deneticilerce ve öğretmenlerce genellikle uygun davranır şeklinde belirtilirken lise müdürleri bu boyuttaki ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

Lise müdürlerinin, sorumluluk boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlara göre; lise müdürlerinin meslek ilkelerine bağlılık, eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışma, mesleğin gerektirdiği davranışları benimseme, kamu çıkarlarını kendi çıkarları üstünde tutma, zamanı ve insan gücünü etkili kullanma, kurumun kaynaklarını gereksiz yere harcamama, savurganlıktan kaçma, mesleğini sevmeye, çalışma saatlerine özen gösterme, yetkisini yasal sınırları içinde kullanma ilkelerine uygun davranma düzeyleri, deneticilerce genellikle uygun davranır şeklinde belirtilirken; lise müdürleri bu boyuttaki ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

Lise müdürlerinin, dürüstlük boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlara göre; lise müdürlerinin yolsuzluk yapmama, okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmama, rüşvet kabul etmeme, hediye kabul etmeme, astlarını kişisel işlerinde kullanmama, yalan söylememe, verdiği sözde durma ilkelerine uygun davranma düzeyleri denetici ve öğretmenlerce genellikle uygun davranır şeklinde belirtilirken, lise müdürleri bu boyuttaki ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

Lise müdürlerinin demokrasi boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlara göre, lise müdürlerinin astlarının örgütlenme haklarını engellememe ilkesine uygun davranma ilkesi dışında kalan tüm ilkelere, genellikle uygun davrandıkları deneticilerce belirtilmiştir. Demokrasi boyutundaki ilkelere uygun davranma ile ilgili öğretmen görüşleri genellikle olarak belirtilirken lise müdürleri her zaman uygun davrandıkları görüşünü paylaşmışlardır.

Lise müdürlerinin saygı boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlara göre, bakanlık deneticileri, lise müdürlerinin astlarla cinsel-duygusal yakınlığa girmeme, astlarına bedensel tacizde bulunmama, öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlığa girmeme ve öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmama ilkelerine genellikle uygun davrandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler ise lise müdürlerinin öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmama ilkesine genellikle, diğer ilkelere ise her zaman uygun davrandıklarını görüşünü paylaşmışlardır. Lise müdürleri saygı boyutundaki tüm ilkelere her zaman uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

Bu çalışmadan yola çıkılarak eğitim yöneticilerinin uymaları gereken ve evrensel geçerliliği olan etik ilkeler altı başlık altında toplanmıştır. Buna göre eğitim yöneticilerinin uymaları gereken etik ilkeler şunlardır:

1. Hoşgörü

- a) Başkalarının görüşlerine değer verir.
- b) Eleştirilere açıktır.
- c) Farklılıklara karşı hoşgörülüdür.
- d) Başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.
- e) Astlarını yargılarken katı davranmaz.
- f) İyi bir dinleyicidir.
- g) Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.
- h) Astları ile takım çalışması yapar.
- i) Saldırgan ve kırıncı davranmaz.
- j) Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.
- k) İnsanları tanımaya çalışır.
- l) İnsanlara zaman ayırır.

- m) Astları arasında meydana gelen çatışmalarda hakemlik yapar.
- n) Astlarının haklarını kullanma özgürlüklerini engellemez.
- o) Astlarıyla ilişkilerinde güven vericidir.
- p) İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.
- r) Astlarının olumlu eylemlerini destekler.
- s) Astlarını rakip olarak değil, aynı sistemin parçaları olarak görür.
- t) Deneyimlerini astları ile paylaşır.
- u) İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.
- v) Bencil davranmaz.
- y) Eylemlerinden dolayı hesap verir.
- z) Başkalarını çekiştirip dedikodu yapmaz.

2. Adalet

- a) Ödülleri hak edenlere verir.
- b) Kuralları herkese eşit olarak uygular.
- c) Bireylerin emeğinin karşılığını verir.
- d) Bireylere eşit davranır.
- e) Başkalarının hakkını sömürmez.
- f) Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.
- g) İşyükünü dengeli olarak dağıtır.
- h) Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.
- i) Cezalandırmayı işlenen suça denk olarak yapar.
- j) Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.
- k) Değerlendirmelerde objektif davranır.
- l) Gerçekleri çarpıtmaz.
- m) İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.
- n) İnsan haklarına saygılıdır.
- o) Kişilere dinsel, siyasal, ırksal ve politik nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.
- p) Astlarından yeterlikleri oranında üretim bekler.
- r) Sahtekarlık yapmaz.
- s) Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.

3. Sorumluluk

- a) Meslek ilkelerine içten bağlıdır.
- b) Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.
- c) Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.
- d) Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.
- e) Mesleğin gerektirdiği davranışları benimser.
- f) Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar.
- g) Araç-gereçlerin bakımını zamanında yaptırır.
- h) Ulusal eğitim politikalarına bağlıdır.
- i) İnsangücünü etkili kullanır.
- j) Zamanı etkili kullanır.
- k) Sorumluluk almaya isteklidir.
- l) Kurumun kaynaklarını gereksiz yerlere harcamaz.
- m) Savurganlıktan kaçınır.
- n) Görevini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.
- o) Mesleğini sever.
- p) Çalışma saatlerine özen gösterir.
- r) Yetkisini yasal sınırları içinde kullanır.
- s) İnsanları sever.

4. Dürüstlük

- a) Yolsuzluk yapmaz.
- b) Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.
- c) Yolsuzlukları örtbas etmez.
- d) Rüşvet kabul etmez.
- e) Hediye kabul etmez.
- f) Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.
- g) Amaçlarını gerçekleştirmek için yasa dışı yollara başvuramaz.
- h) Kişisel işlerini işyerinde yapmaz.
- i) Yalan söylemez.
- j) Verdiği sözde durur.

5. Demokrasi

- a) Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.
- b) Astlarının inançlarına karışmaz.
- c) Astlarının vicdan özgürlüğünü engellemez.
- d) Kimseyi kendi inançları için zorlamaz.
- e) Yönetmel işlere dinsel inançların karışmasına izin vermez.
- f) Astlarının örgütlenme haklarını engellemez.

6. Saygı

- a) Astlarıyla cinsel-duygusal yakınlığa girmez.
- b) Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.
- c) Öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlığa girmez.
- d) Öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmaz.

Eğitim yöneticilerinin uymaları gereken bu etik ilkeler, okulun havasını ve moral değerlerini etkilemekte ve yönetmel kararların verilmesinde yol gösterici olmaktadır.

Bu araştırma, Ankara ilinde ilköğretim düzeyindeki Müfredat Lâboratuvar Okullarındaki müdürlerin meslekî etik ilkelere uygun davranma düzeyleriyle ilgili denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen görüşlerini belirlemeyi hedeflemektedir.

Türkiye'deki örgün eğitim içindeki okulların tamamında kullanılmak üzere alan testinde yer almaları amacıyla kurulan Müfredat Lâboratuvar Okulları, ülkenin yedi coğrafi bölgesini temsilen, her bölgenin iki ilinden seçilmiştir. Millî Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında projenin uygulama alanı olarak seçilen Müfredat Lâboratuvar Okulları (MLO), geliştirilecek müfredatların denenmesi; uygulama süresince ortaya çıkacak ihtiyaca yönelik olarak eğitim alanındaki gelişmelere lâboratuvarlık yapması ve bu gelişmelerden elde edilen sonuçların sistem geneline yaygınlaştırılmasına liderlik etmesi amacıyla seçilen 208 okuldan oluşmuştur.

MLO özellikleri, okuldaki eğitim öğretim etkinliklerinin niteliğini doğrudan etkileyen; fizikî kaynakları, okul içi ve dışı personelin yeterliklerini ve meslekî gelişimlerini, okulun yönetim anlayışını ve çevre ile işbirliğini kapsamaktadır. MLO Teftiş Grubundaki denetçiler, EARGED tarafından sürekli hizmetiçi eğitim yolu ile yetiştirilen ve projenin başarısı için görevlendirmelerde devamlılığın sağlanmasına özen gösterilen deneticilerden oluşmaktadır. Bu gruplara zorunlu olmadıkça başka görevler verilmez. Bu durum, MLO deneticilerinin sözü edilen okul müdürlerini daha iyi tanımlarını sağlamaktadır.

Bu çalışmanın MLO'larda yapılmasının nedeni geleceğe dönük proje okulu olma özelliğine sahip olmaları ve daha dar bir alanda çalışmayı sağlayabilmeleridir.

Bu araştırmada, ilköğretim düzeyindeki Müfredat Lâboratuvar Okullarında çalışan okul müdürlerinin meslekî etik ilkelere uygun davranışlar gösterme sıklıkları ile ilgili ilköğretim denetçileri, müdür yardımcıları ve öğretmen görüşleri ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Problem Cümlesi

Ankara'daki ilköğretim düzeyindeki Müfredat Lâboratuvar Okulu müdürlerinin, yönetsel etik ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığı, öğretmen, müdür yardımcısı ve ilköğretim deneticileri tarafından nasıl algılanmaktadır? Bu araştırma bulguları ile Pehlivan'ın 1997'de yaptığı araştırma bulguları farklı mıdır?

Alt Problemler

1. Müdürlerin "hoşgörü" boyutundaki etik ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığı,
 - a) Öğretmenler tarafından nasıl algılanmaktadır?
 - b) Müdür yardımcıları tarafından nasıl algılanmaktadır?
 - c) İlköğretim deneticileri tarafından nasıl algılanmaktadır?

d) Müdürlerin, hoşgörü boyutundaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklıkları konusunda, öğretmen algıları, müdür yardımcıları algıları ve ilköğretim deneticileri algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Müdürlerin “adalet” boyutundaki etik ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığı,

- a) Öğretmenler tarafından nasıl algılanmaktadır?
- b) Müdür yardımcıları tarafından nasıl algılanmaktadır?
- c) İlköğretim deneticileri tarafından nasıl algılanmaktadır?

d) Müdürlerin, adalet boyutundaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklıkları konusunda, öğretmen algıları, müdür yardımcıları algıları ve ilköğretim deneticileri algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Müdürlerin “sorumluluk” boyutundaki etik ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığı,

- a) Öğretmenler tarafından nasıl algılanmaktadır?
- b) Müdür yardımcıları tarafından nasıl algılanmaktadır?
- c) İlköğretim deneticileri tarafından nasıl algılanmaktadır?

d) Müdürlerin, sorumluluk boyutundaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklıkları konusunda, öğretmen algıları, müdür yardımcıları algıları ve ilköğretim deneticileri algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Müdürlerin “dürüstlük” boyutundaki etik ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığı,

- a) Öğretmenler tarafından nasıl algılanmaktadır?
- b) Müdür yardımcıları tarafından nasıl algılanmaktadır?
- c) İlköğretim deneticileri tarafından nasıl algılanmaktadır?

d) Müdürlerin, dürüstlük boyutundaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklıkları konusunda, öğretmen algıları, müdür yardımcıları algıları ve ilköğretim deneticileri algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Müdürlerin “demokrasi” boyutundaki etik ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığı,

- a) Öğretmenler tarafından nasıl algılanmaktadır?
- b) Müdür yardımcıları tarafından nasıl algılanmaktadır?
- c) İlköğretim deneticileri tarafından nasıl algılanmaktadır?

d) Müdürlerin, demokrasi boyutundaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklıkları konusunda, öğretmen algıları, müdür yardımcıları algıları ve ilköğretim deneticileri algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Müdürlerin “saygı” boyutundaki etik ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığı,

- a) Öğretmenler tarafından nasıl algılanmaktadır?
- b) Müdür yardımcıları tarafından nasıl algılanmaktadır?
- c) İlköğretim deneticileri tarafından nasıl algılanmaktadır?

d) Müdürlerin, saygı boyutundaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklıkları konusunda, öğretmen algıları, müdür yardımcıları algıları ve ilköğretim deneticileri algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. İlköğretim kurumlarındaki müdürlerin, “hoşgörü”, “adalet”, “sorumluluk”, “dürüstlük”, “demokrasi” ve “saygı” boyutundaki etik ilkelere uygun davranışları gösterme sıklıkları ile, Pehlivan’ın 1997 yılında yaptığı “Eğitim Yöneticilerinin Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma” adlı araştırmada ortaya konulan, ortaöğretim kurumları müdürlerine ilişkin bulgular farklı mıdır?

Önem

Toplumlarda eğitim hizmeti ve kavramı ile özdeşleştirilen kurum okullardır. Okullar, eğitim sisteminin bir alt sistemi olarak baskın ve işlevsel yapıdadır. Bu denli kritik bir konumdaki bir örgütün yöneticisi de doğal olarak çok önemli bir birimi temsil etmektedir. Bu nedenle de okul müdürlerinin davranışları, astlarına ve öğrencilerine örnek oluşturacak nitelikte olmalıdır.

Okul yönetiminde etik ilkeler yönetici davranışı şeklinde yansımakta olup yöneticilerin etik değerlere uygun davranışlar göstermeleri hem örgütün havasını hem de moral değerleri etkilemektedir. Bu bilgiler ışığında eğitim yöneticilerinin liderlik rolü kazanmalarında ve örgütün moralini yükseltmede etik değerlerin rolünün göz ardı edilemeyecek kadar önemli olduğu söylenebilir.

Etik ilkeler, yöneticilerin tartışmaya açık eylem ve kararlardan uzak durmalarını sağladığından; alınan kararlarda en uygun alternatifin seçilip uygulanmasında yol gösterici olduğundan, okul yöneticilerinin etik davranışlarıyla ilgili bu araştırma, etik davranışları sorgulamaya ve ilköğretim okullarındaki yöneticilerin etik davranışları konusunda onlara yakın şahısların algılarını belirlemeye çalışması nedeniyle önem taşımaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma, 2001-2002 eğitim-öğretim yılında ilköğretim düzeyindeki Müfredat Lâboratuvar Okullarında görevli müdür yardımcıları, öğretmenler ile Müfredat Lâboratuvar Okulları Teftiş Grubundaki ilköğretim deneticilerinin görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Etik İlkeleri (Code of Ethics): Bir örgüt içinde etiğin kurumsallaşması için, örgütün genel değerler sistemi ve amaçlarını tanımlayan, verilen kararların bu ilkelere uygunluğu için rehberlik eden mekanizmadır (Pehlivan 1998: 5).

Meslekî Etik (Professional Ethics): Belirli bir meslek grubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup koruduğu; meslek üyelerine emreden, onları belli bir şekilde davranmaya zorlayan; kişisel eğilimlerini sınırlayan; yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan; meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan meslekî ilkeler bütünüdür (Pehlivan 1998: 5).

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin elde edilmesi, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırmanın amacı, ilköğretim kurumlarındaki okul yöneticilerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin müdür yardımcıları, öğretmen ve ilköğretim deneticilerinin görüşlerini saptamak olduğundan, bu amaca en uygun model olan tarama yöntemi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara İlinde ilköğretim düzeyindeki 19 Müfredat Lâboratuvar Okulunda çalışan müdür yardımcıları, öğretmenler ile bu kurumları denetleyen ilköğretim deneticileri oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma evreninin tamamına ulaşılması hedeflenmiş, evrenden alınan dönütler, grupların % 50'sinin altına düşmemek koşuluyla örneklem olarak kabul edilmiştir.

Tablo 1- Anketlerin Uygulanabilme Oranı

	Verilen Anket Sayısı	Dönen Anket Sayısı	Oran (%)
Denetici	15	15	100
Müdür Yardımcısı	35	24	68.6
Öğretmen	774	490	63.2

MEB, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi, Müfredat Lâboratuvar Okulları Şubesi'nden alınan verilere göre; bu okulları denetleyen teftiş gruplarındaki

denetici sayısı 15; bu okullarda görev yapan müdür yardımcısı sayısı 35; öğretmen sayısı ise 774'tür. Okullarda henüz göreve başlamış olan öğretmenlere, müdürlerini yeterince tanımadıkları gerekçesiyle anket uygulanmamıştır.

Araştırmaya katılanların özellikleri Tablo-2'de yer almaktadır.

Tablo 2- Araştırmaya Katılanların Özellikleri

DEĞİŞKENLER	DENETİCİ		MÜDÜR YARDIMCISI		ÖĞRETMEN	
YAŞ	f	%	f	%	f	%
24 ve altı	-	-	-	-	-	-
25-35	-	-	-	-	159	32,4
36-45	1	6,7	17	70,8	211	43,1
46-55	8	53,3	7	29,2	120	24,5
56 ve üstü	6	40	-	-	-	-
Toplam	15	100	24	100	490	100
CİNSİYET	f	%	f	%	f	%
Kadın	4	26,7	8	33,3	335	68,4
Erkek	11	73,3	16	66,7	155	31,6
Toplam	15	100	24	100	490	100
KIDEM	f	%	f	%	f	%
1 yıldan az	-	-	-	-	15	3,1
1-5 yıl	-	-	-	-	71	14,5
6-10 yıl	-	-	3	12,5	119	24,3
11-15 yıl	-	-	8	33,3	75	15,3
16-20 yıl	-	-	5	20,9	56	11,4
21 yıl ve üstü	15	100	8	33,3	154	31,4
Toplam	15	100	24	100	490	100

Verilerin Elde Edilmesi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Literatür taramasına ve Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi bölümü öğretim üyelerinin görüşlerine uygun olarak, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. İnayet Pehlivan'ın Mayıs 1997 tarihinde uygulamış olduğu anket soruları kullanılmıştır.

İlköğretim okullarındaki müdür yardımcıları, öğretmenler ve ilköğretim deneticileri için üç ayrı anket formu kullanılmıştır. Anketler iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise 6 boyut altında sıralanmış meslekî etik ilkelerle ilgili 79 soru bulunmaktadır.

Geliştirilen anketler, ilköğretim deneticilerine, müdür yardımcılara ve öğretmenlere elden dağıtılmış ve kapalı zarf içinde toplanmıştır. Toplanan anket formlarının SPSS paket programında analizi yapılmıştır.

Anketlerde belirtilen meslekî etik ilkelere uygun davranışların okul müdürlerince ne sıklıkta gösterildiğiyle ilgili beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Anket sorularının her biri için **1. Her zaman uygun davranır 2. Genellikle uygun davranır 3. Bazen uygun davranır 4. Nadiren uygun davranır 5. Hiç uygun davranmaz** seçenekleri sunulmuş ve araştırmaya katılanlardan en uygun buldukları seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Bu cevaplar değerlendirilirken her zaman uygun davranır 5 puan; genellikle uygun davranır 4 puan; bazen uygun davranır 3 puan; nadiren uygun davranır 2 puan ve hiç uygun davranmaz 1 puan üzerinden hesaplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Verilerin çözümlemesinde; betimsel istatistiklerden frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Altı boyutta yer alan ilkeler tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Altı boyut altında sıralanmış etik davranışları yöneticilerin gösterme sıklıklarına göre bu davranışlar, gruplara göre ayrı ayrı hesaplandıktan sonra, görüşler arasında fark olup olmadığı varyans analizi yapılarak bulunmuştur. Bu çalışmada bulgu farkının .05 düzeyinde manidar olup olmadığı test edilmiştir. Varyans analizi sonunda, analize katılan gruplardan en az iki tanesinin farklı olması

durumunda, hangi grupların farklı olduğunu saptanabilmesi için t testi ile gruplar ikişerli olarak karşılaştırılmıştır.

Ankette kullanılan beşli seçeneklere uygun olarak, her seçeneğin aritmetik ortalamasının anlamlandırılabilmesi amacıyla aşağıdaki değerlendirme aralıklarına göre yorum yapılmıştır.

<u>Seçenek</u>	<u>Verilen Puan</u>	<u>Sınırı</u>
Hiç uygun davranmaz	1	1.00-1.79
Nadiren uygun davranır	2	1.80-2.59
Bazen uygun davranır	3	2.60-3.39
Genellikle uygun davranır	4	3.40-4.19
Her zaman uygun davranır	5	4.20-5.00

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde ilköğretim kurumlarındaki müdürlerin etik davranışlarına ilişkin öğretmen, müdür yardımcısı ve ilköğretim deneticilerinin görüşlerinden elde edilen görüşler alt problemlere göre tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

HOŞGÖRÜ BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI

Bu bölümde, hoşgörü boyutunda yer alan 23 etik ilkeye ilköğretim okullarında çalışan okul müdürlerinin ne derece uygun davrandıklarına ilişkin denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin okul müdürlerinin hoşgörü boyutundaki etik davranışlarına ilişkin görüşleri Tablo 3'tedir.

Hoşgörü boyutundaki yargılara bakıldığında, öğretmen görüşü ortalamalarının ($\bar{X}=4,34$), denetici ($\bar{X}=3,39$) ve müdür yardımcısı ($\bar{X}=3,91$) görüşü ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Deneticiler, okul müdürlerinin, “başkalarının görüşlerine değer verme”, “farklılıklara karşı hoşgörülü olma”, “insanları tanımaya çalışma”, “insanlara zaman ayırma”, “astlarıyla ilişkilerinde güven verici olma”, “insanların tek ve değerli olduklarına inanma”, “astlarının olumlu eylemlerini destekleme”, “astlarını rakip olarak değil aynı sistemin parçaları olarak görme”, “deneyimlerini astlarıyla paylaşma”, “insan ilişkilerinde yapıcı davranma” “bencil davranmama”, “eylemlerinden dolayı hesap verme” ilkelerine genellikle uygun davrandıklarını belirtmişlerdir. Hoşgörü boyutundaki diğer etik ilkelere uygun davranma düzeyleri ise bazen uygun davranır biçiminde ifade edilmiştir.

Tablo 3-a
Deneticilerin Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik Davranışlarına
İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER		DENETİCİ							
HOŞGÖRÜ	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Başkalarının görüşlerine değer verir.	1 6,7	1 6,7	5 33,3	7 46,7	1 6,7	15	3,40	.98	13,5
2.Eleştirilere açıktır.	1 6,7	1 6,7	8 53,3	5 33,3	-	15	3,13	.83	2
3.Farklılıklara karşı hoşgörlüdür.	1 6,7	- -	7 46,7	6 40,0	1 6,7	15	3,40	.91	13,5
4.Başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.	1 6,7	1 6,7	8 53,3	4 26,7	1 6,7	15	3,20	.94	3,5
5.Astlarını yargılamak katı davranmaz.	1 6,7	1 6,7	6 40,0	6 40,0	1 6,7	15	3,33	.97	10,5
6.İyi bir dinleyicidir.	- -	2 13,3	7 46,7	6 40,0	-	15	3,27	.70	7,5
7.Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.	- -	4 26,7	4 26,7	6 40,0	1 6,7	15	3,27	.96	7,5
8.Astları ile takım çalışması yapar.	1 6,7	1 6,7	7 46,7	5 33,3	1 6,7	15	3,27	.96	7,5
9.Saldırgan ve kırıncı davranmaz.	1 6,7	2 13,3	5 33,3	7 46,7	-	15	3,20	.94	3,5
10.Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.	1 6,7	2 13,3	4 26,7	7 46,7	1 6,7	15	3,33	1,05	10,5
11.İnsanları tanımaya çalışır.	- -	2 13,3	4 26,7	9 60,0	-	15	3,47	.74	16,5
12.İnsanlara zaman ayırır.	1 6,7	- -	6 40,0	8 53,3	-	15	3,40	.83	13,5
13.Astları arasında meydana gelen çatışmalarda hakemlik yapar.	- -	2 13,3	9 60,0	2 13,3	2 13,3	15	3,27	.88	7,5
14.Astlarının haklarını kullanma özgürlüklerini engellemez.	- -	2 13,3	8 53,3	4 26,7	1 6,7	15	3,26	.79	5
15.Astlarıyla ilişkilerinde güven vericidir.	- -	2 13,3	5 33,3	7 46,7	1 6,7	15	3,47	.84	16,5
16.İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.	- -	2 13,3	5 33,3	8 53,3	-	15	3,40	.74	13,5
17.Astlarının olumlu eylemlerini destekler.	- -	2 13,3	2 13,3	9 60,0	2 13,3	15	3,73	.88	23
18.Astlarını rakip olarak değil, aynı sistemin parçaları olarak görür.	1 6,7	1 6,7	4 26,7	7 46,7	2 13,3	15	3,53	1,06	18
19.Deneyimlerini astları ile paylaşır.	- -	1 6,7	6 40,0	6 40,0	2 13,3	15	3,60	.83	19,5
20.İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.	- -	1 6,7	5 33,3	7 46,7	2 13,3	15	3,67	.82	21,5
21.Bencil davranmaz.	- -	1 6,7	3 20,0	11 73,3	-	15	3,67	.62	21,5
22.Eylemlerinden dolayı hesap verir.	- -	2 13,3	4 26,7	7 46,7	2 13,3	15	3,60	.91	19,5
23.Başkalarını çekiştirip dedikodu yapmaz.	1 6,7	4 26,7	4 26,7	6 40,0	-	15	3,00	1,0	1
TOPLAM	11	37	126	150	21	345			
ORTALAMA	3,2	10,7	36,5	43,5	6,1		3,39	.67	

Tablo 3-b
Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	MÜDÜR YARDIMCISI								
HOŞGÖRÜ	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Başkalarının görüşlerine değer verir.	- -	6 25,0	2 8,3	2 8,3	14 58,3	24	4,00	1,31	15,5
2.Eleştirilere açıktır.	5 20,8	- -	2 8,3	12 50,0	5 20,8	24	3,50	1,41	1
3.Farklılıklara karşı hoşgörülüdür.	- -	5 20,8	2 8,3	7 29,2	10 41,7	24	3,91	1,17	12,5
4.Başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.	- -	6 25,0	1 4,2	8 33,3	9 37,5	24	3,83	1,20	9,5
5.Astlarını yargılarken katı davranmaz.	- -	6 25,0	1 4,2	8 33,3	9 37,5	24	3,83	1,20	9,5
6.İyi bir dinleyicidir.	4 16,7	2 8,3	- -	13 54,2	5 20,8	24	3,54	1,38	2
7.Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.	- -	4 16,7	1 4,2	3 12,5	16 66,7	24	4,29	1,16	22,5
8.Astları ile takım çalışması yapar.	- -	5 20,8	1 4,2	14 58,3	4 16,7	24	3,70	.99	6
9.Saldırgan ve kırıncı davranmaz.	- -	5 20,8	3 12,5	5 20,8	11 45,8	24	3,91	1,21	12,5
10.Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.	- -	4 16,7	3 12,5	9 37,5	8 33,3	24	3,87	1,07	11
11.İnsanları tanımaya çalışır.	4 16,7	1 4,2	2 8,3	10 41,7	7 29,2	24	3,62	1,40	4
12.İnsanlara zaman ayırır.	- -	4 16,7	3 12,5	6 25,0	11 45,8	24	4,00	1,14	15,5
13.Astları arasında meydana gelen çatışmalarda hakemlik yapar.	- -	4 16,7	2 8,3	7 29,2	11 45,8	24	4,04	1,12	17
14.Astlarının haklarını kullanma özgürlüklerini engellemez.	- -	5 20,8	2 8,3	11 45,8	6 25,0	24	3,75	1,07	7,5
15.Astlarıyla ilişkilerinde güven vericidir.	3 12,5	2 8,3	2 8,3	11 45,8	6 25,0	24	3,62	1,31	4
16.İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.	- -	3 12,5	3 12,5	4 16,7	14 58,3	24	4,20	1,11	20
17.Astlarının olumlu eylemlerini destekler.	4 16,7	1 4,2	1 4,2	12 50,0	6 25,0	24	3,62	1,37	4
18.Astlarını rakip olarak değil, aynı sistemin parçaları olarak görür.	1 4,2	5 20,8	1 4,2	- -	17 70,8	24	4,12	1,42	18
19.Deneyimlerini astları ile paylaşır.	3 12,5	2 8,3	2 8,3	8 33,3	9 37,5	24	3,75	1,39	7,5
20.İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.	- -	5 20,8	2 8,3	6 25,0	11 45,8	24	3,96	1,19	14
21.Bencil davranmaz.	- -	5 20,8	- -	5 20,8	14 58,3	24	4,17	1,20	19
22.Eylemlerinden dolayı hesap verir.	- -	1 4,2	5 20,8	4 16,7	14 58,3	24	4,29	.95	22,5
23.Başkalarını çekiştirip dedikodu yapmaz.	- -	- -	6 25,0	6 25,0	12 50,0	24	4,25	0,85	21
TOPLAM ORTALAMA	24 4,3	81 14,7	47 8,5	171 31,0	229 41,5	552	3,91	1,11	

Tablo 3-c
Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Hoşgörü Boyutundaki Etik
Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	ÖĞRETMEN								
HOŞGÖRÜ	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Başkalarının görüşlerine değer verir.	6 1,0	34 7,1	60 12,2	156 31,8	234 47,8	490	4,18	.97	4
2.Eleştirilere açıktır.	15 3,1	25 5,1	75 15,3	135 27,6	240 49,0	490	4,14	1,05	2
3.Farklılıklara karşı hoşgörülüdür.	- -	21 4,1	59 12,2	177 36,1	233 47,6	409	4,27	.83	6,5
4.Başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.	6 1,0	24 5,1	70 14,3	187 38,2	203 41,4	409	4,13	.91	1
5.Astlarını yargılarken katı davranmaz.	5 1,0	19 4,1	56 11,2	162 33,1	248 50,6	490	4,28	.89	8
6.İyi bir dinleyicidir.	10 2,0	35 7,1	55 11,2	150 30,6	240 49,0	490	4,17	1,02	3
7.Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.	5 1,0	20 4,1	35 7,1	150 30,6	280 57,1	490	4,38	.86	16
8.Astları ile takım çalışması yapar.	- -	25 5,1	20 4,1	211 43,1	234 47,8	490	4,33	.78	10,5
9.Saldırgan ve kırıncı davranmaz.	- -	19 4,1	46 9,2	206 42,0	219 44,7	490	4,27	.79	6,5
10.Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.	- -	11 2,0	49 10,2	195 39,8	235 48,0	490	4,33	.74	10,5
11.İnsanları tanımaya çalışır.	- -	31 6,1	44 9,2	165 33,7	250 51,0	490	4,29	.87	9
12.İnsanlara zaman ayırır.	- -	14 3,1	31 6,1	186 37,8	259 53,1	490	4,40	.74	18
13.Astları arasında meydana gelen çatışmalarda hakemlik yapar.	- -	10 2,0	34 7,1	207 42,0	239 48,8	490	4,37	.70	14
14.Astlarının haklarını kullanma özgürlüklerini engellemez.	- -	21 4,1	39 8,2	156 31,8	274 55,9	490	4,39	.80	17
15.Astlarıyla ilişkilerinde güven vericidir.	- -	19 4,1	36 7,1	180 36,7	255 52,0	490	4,36	.78	12
16.İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.	5 1,0	20 4,1	30 6,1	165 33,7	270 55,1	490	4,37	.85	14
17.Astlarının olumlu eylemlerini destekler.	- -	14 3,1	31 6,1	182 37,1	263 53,7	490	4,37	.70	14
18.Astlarını rakip olarak değil, aynı sistemin parçaları olarak görür.	4 1,0	21 4,1	35 7,1	211 43,1	219 44,7	490	4,26	.84	5
19.Deneyimlerini astları ile paylaşır.	- -	20 4,1	20 4,1	171 34,7	279 57,1	490	4,44	.75	20
20.İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.	5 1,0	15 3,1	35 7,1	131 26,5	304 62,2	490	4,45	.83	21
21.Bencil davranmaz.	- -	10 2,0	30 6,1	170 34,7	280 57,1	490	4,46	.70	22
22.Eylemlerinden dolayı hesap verir.	- -	5 1,0	40 8,2	155 31,6	290 59,2	490	4,48	.68	23
23.Başkalarını çekiştirip dedikodu yapmaz.	- -	20 4,1	35 7,1	144 29,6	291 59,2	490	4,43	.79	19
TOPLAM ORTALAMA	61 0,5	453 4,0	965 8,6	3952 35,1	5839 51,8	11. 270	4,34	,69	

Öğretmen ve müdür yardımcılarının, hoşgörü boyutundaki ilkelerden “başkalarının görüşlerine değer verme”, “eleştirilere açık olma”, “başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyma ve anlama” ilkelerine genellikle; “astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmama”, “insanların tek ve değerli olduklarına inanma”, “eylemlerinden dolayı hesap verme” “başkalarını çekiştirip dedikodu yapmama” ilkelerine de her zaman düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu boyuttaki diğer etik ilkelerle ilgili olarak öğretmen görüşleri her zaman uygun davranır şeklinde belirtilirken, müdür yardımcısı görüşlerinin öğretmen görüşlerinden daha olumsuz olduğu görülmektedir.

Hoşgörü boyutundaki yargıların tamamına bakıldığında, öğretmen görüşü ortalamalarının ($\bar{X}=4,34$), denetici ($\bar{X}=3,39$) ve müdür yardımcısı ($\bar{X}=3,91$) görüşü ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Hoşgörü boyutunda görev değişkenine göre grupların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4’tedir.

Tablo 4-Hoşgörü Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

GÖREV	N	$\bar{X}$	SS	Fark	t*
1. Denetici	15	3.39	.67	1-2	2,21
2. Müdür Yardımcısı	24	3.91	1.11	2-3	2.87
3. Öğretmen	490	4.34	.69	1-3	5.06

*P<.05

İlköğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, hoşgörü boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeyleri öğretmenlerce, her zaman uygun davranır; müdür yardımcılarınca genellikle uygun davranır biçiminde ifade edilmiştir. İlköğretim kurumlarındaki okul müdürlerinin, hoşgörü boyuttaki ilkelere uygunluk düzeyleri ile ilgili denetici görüşü ortalaması bazen uygun davranır biçimindedir. Deneticiler; okul müdürlerinin, “eleştirilere açık olma”, “başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyma”, “astlarını yargılarken katı davranmama”, “iyi bir dinleyici olma”, “astlarını

korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmama”, “astları ile takım çalışması yapma”, “saldırgan ve kırıcı davranmama”, “astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlama”, “astları arasında meydana gelen çatışmalarda hakemlik yapma”, “astlarının haklarını kullanma özgürlüklerini engellememe” ve “eylemlerinden dolayı hesap verme” ilkelerine bazen uygun davrandıklarını belirtmişlerdir. Deneticiler, okul müdürlerinin diğer etik ilkelere uygunluk düzeylerini de genellikle uygun davranışlar biçiminde ifade etmişlerdir. Görev değişkenlerine göre, denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin hoşgörü boyutu puanlarının varyans analiz sonucu Tablo-5’te yer almıştır.

Tablo 5-Görev Değişkenine Göre Hoşgörü Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark**
Gruplararası	16.848	2	8.424	16.495*	1-2
Gruplarıçi	268.594	526	0.5107		1-3
Toplam	285.442	528			2-3

*P<.05

**1. Denetici 2. Müdür Yardımcısı 3. Öğretmen

Tablo 3’te görüldüğü gibi; denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerden oluşan üç grubun, hoşgörü boyutunda yer alan 23 maddeden aldıkları toplam puanlar üzerinde yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen F puanı (16.495), 0.05 düzeyinde pay için 2, payda için 528 serbestlik derecesi ile bulunan F değerinden (3.00) büyük olduğundan test anlamlıdır.

Varyans analizi sonunda elde edilen F puanı anlamlı olduğundan; hangi grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu araştırıldığında; .05 anlamlılık düzeyinde serbestlik derecesi 528 olduğunda t-puanının 1,96 olduğu görülmektedir. Denetici-müdür yardımcısı grupları arasındaki hesaplanan t değeri 2,213; müdür yardımcısı-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 2,874 ve denetici-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 5,064’tür. Görüldüğü üzere hesaplanan t puanlarının tamamı 528 serbestlik derecesindeki t-puanından büyük olduğundan; denetici-müdür yardımcısı;

müdür yardımcısı-öğretmen ve denetici-öğretmen gruplarının görüşleri arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Üç grup arasında, okul müdürlerinin, hoşgörü boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeylerinin, bu denli farklı algılanmış olması; etik ilkeler ve yönetici rollerinin neler olması gerektiği konusunda görev değişkeninin, bilgi ve görüş farklılığı yaratmasından kaynaklandığı biçiminde yorumlanabileceği gibi; müdür yardımcılarının ve deneticilerin okul müdürleriyle doğrudan çalışmaları ve deneticilerin okul müdürlerinin davranışlarını görevleri gereği daha eleştirel değerlendirmeleri olarak da yorumlanabilir.

ADALET BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI

Bu bölümde, adalet boyutunda yer alan 18 etik ilkeye, ilköğretim okullarında çalışan okul müdürlerinin ne derece uygun davrandıklarına ilişkin denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin okul müdürlerinin adalet boyutundaki etik davranışlarına ilişkin görüşleri Tablo 6'dadır.

Öğretmenler, okul müdürlerinin “kuralları herkese eşit olarak uygulama”, “bireylere eşit davranma”, “başkalarının hakkını sömürmeme”, düzeltici adaletin gereği olarak “haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterme”, “bireylerin yasal haklarının kullanılmasını sağlama”, “değerlendirmelerde objektif davranma”, “kişilere dinsel, siyasal, ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmama”, “sahtekarlık yapmama”, “gerçekleri çarpıtmama”, “sahtekarlık yapmama ilkelerine her zaman uygun davrandıklarını belirtirken; deneticiler ve müdür yardımcıları genellikle uygun davranıldığı görüşündedirler. Adalet boyutundaki diğer etik ilkelerle ilgili olarak da öğretmen görüşü ortalamaları, denetici ve müdür yardımcısı görüşü ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo 6-a
Deneticilerin Okul Müdürlerinin Adalet Boyutundaki Etik
Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	DENETİCİ									
ADALET	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra	
1.Ödülleri hak edenlere verir.	1 6,7	1 6,7	9 60,0	4 26,7	- -	15	3,06	.79	1	
2.Kuralları herkese eşit olarak uygular.	- -	2 13,3	5 33,3	7 46,7	1 6,7	15	3,46	.83	8	
3.Bireylerin emeğinin karşılığını verir.	- -	2 13,3	6 40,0	6 40,0	1 6,7	15	3,40	.82	5	
4.Bireylere eşit davranır.	- -	2 13,3	4 26,7	7 46,7	2 13,3	15	3,60	.91	11	
5.Başkalarının hakkını sömürmez.	- -	1 6,7	5 33,3	8 53,3	1 6,7	15	3,60	.73	11	
6.Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.	- -	3 20,0	5 33,3	6 40,0	1 6,7	15	3,33	.89	2	
7.İşyükünü dengeli olarak dağıtır.	- -	2 13,3	3 20,0	9 60,0	1 6,7	15	3,60	.82	11	
8.Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.	- -	2 13,3	5 33,3	8 53,3	- -	15	3,40	.73	5	
9.Cezalandırmayı işlenen suça denk olarak yapar.	1 6,7	1 6,7	4 26,7	9 60,0	- -	15	3,40	.91	5	
10.Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.	- -	2 13,3	5 33,3	8 53,3	- -	15	3,40	.73	5	
11.Değerlendirmelerde objektif davranır.	- -	2 13,3	5 33,3	8 53,3	- -	15	3,40	.73	5	
12.Gerçekleri çarpıtmaz.	- -	- -	6 40,0	8 53,3	1 6,7	15	3,66	.61	14,5	
13.İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.	- -	2 13,3	- -	10 66,7	3 20,0	15	3,93	.88	17,5	
14.İnsan haklarına saygılıdır.	- -	1 6,7	4 26,7	10 66,7	- -	15	3,60	.63	11	
15.Kişilere dinsel, siyasal, ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.	- -	1 6,7	4 26,7	9 60,0	1 6,7	15	3,66	.72	14,5	
16.Astlarından yeterlikleri oranında üretim bekler.	- -	1 6,7	1 6,7	11 73,3	2 13,3	15	3,93	.70	17,5	
17.Sahtekarlık yapmaz.	- -	1 6,7	2 13,3	11 73,3	1 6,7	15	3,80	.67	16	
18.Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.	- -	3 20,0	1 6,7	10 66,7	1 6,7	15	3,60	.91	11	
TOPLAM	2	29	74	149	16	270				
ORTALAMA	0,7	10,8	27,4	55,2	5,9		3,55	,58		

Tablo 6-b

Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Adalet Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	MÜDÜR YARDIMCISI								
ADALET	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Ödülleri hak edenlere verir.	- -	3 12,5	6 25,0	9 37,5	6 25,0	24	3,75	.98	3
2.Kuralları herkese eşit olarak uygular.	1 4,2	5 20,8	1 4,2	9 37,5	8 33,3	24	3,75	1,25	3
3.Bireylerin emeğinin karşılığını verir.	1 4,2	3 12,5	3 12,5	8 33,3	9 37,5	24	3,87	1,19	6
4.Bireylere eşit davranır.	- -	3 12,5	3 12,5	15 62,5	3 12,5	24	3,75	.84	3
5.Başkalarının hakkını sömürmez.	- -	1 4,2	6 25,0	11 45,8	6 25,0	24	3,91	.82	7
6.Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.	1 4,2	1 4,2	4 16,7	4 16,7	14 58,3	24	4,20	1,14	13,5
7.İşyükünü dengeli olarak dağıtır.	2 8,3	5 20,8	1 4,2	12 50,0	4 16,7	24	3,45	1,25	1
8.Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.	- -	2 8,3	2 8,3	12 50,0	8 33,3	24	4,08	.88	11
9.Cezalandırmayı işlenen suça denk olarak yapar.	- -	3 12,5	7 29,2	12 50,0	2 8,3	24	4,41	1,10	17,5
10.Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.	1 4,2	1 4,2	2 8,3	10 41,7	10 41,7	24	4,12	1,03	12
11.Değerlendirmelerde objektif davranır.	- -	3 12,5	3 12,5	14 58,3	4 16,7	24	3,79	.88	5
12.Gerçekleri çarpıtmaz.	- -	3 12,5	3 12,5	10 41,7	8 33,3	24	3,95	.99	8
13.İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.	- -	1 4,2	4 16,7	5 20,8	14 58,3	24	4,33	.91	15
14.İnsan haklarına saygılıdır.	- -	1 4,2	4 16,7	4 16,7	15 62,5	24	4,37	.92	16
15.Kişilere dinsel, siyasal, ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.	- -	1 4,2	4 16,7	13 54,2	6 25,0	24	4,00	.78	9
16.Astlarından yeterlikleri oranında üretim bekler.	- -	2 8,3	3 12,5	7 29,2	12 50,0	24	4,20	.97	13,5
17.Sahtekarlık yapmaz.	2 8,3	2 8,3	1 4,2	7 29,2	12 50,0	24	4,04	1,30	10
18.Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.	- -	3 12,5	2 8,3	1 4,2	18 75,0	24	4,41	1,10	17,5
TOPLAM	8	43	59	163	159	432			
ORTALAMA	1,8	10,0	13,7	37,7	36,8		3,98	,85	

Tablo 6-c
Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Adalet Boyutundaki Etik
Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	ÖĞRETMEN								
ADALET	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Ödülleri hak edenlere verir.	4 1,0	41 8,2	84 17,3	190 38,8	171 34,7	490	3,97	.96	2
2.Kuralları herkese eşit olarak uygular.	11 2,0	19 4,1	40 8,2	199 40,8	221 44,9	490	4,22	.91	8,5
3.Bireylerin emeğinin karşılığını verir.	5 1,0	14 3,1	91 18,4	204 41,8	176 35,7	490	4,08	.86	4
4.Bireylere eşit davranır.	9 2,0	14 3,1	67 13,3	174 35,7	226 45,9	490	4,20	.92	6,5
5.Başkalarının hakkını sömürmez.	5 1,0	14 3,1	46 9,2	219 44,9	206 41,8	490	4,23	.81	10
6.Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.	9 2,0	11 2,0	54 11,2	166 33,7	250 51,0	490	4,29	.89	12
7.İşyükünü dengeli olarak dağıtır.	- -	49 10,2	104 21,4	181 36,7	156 31,6	490	3,89	.96	1
8.Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.	- -	20 4,1	40 8,2	249 51,0	181 36,7	490	4,20	.75	6,5
9.Cezalandırmayı işlenen suça denk olarak yapar.	- -	33 7,1	90 18,4	182 36,7	185 37,8	490	4,05	.91	3
10.Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.	- -	20 4,1	24 5,1	241 49,0	205 41,8	490	4,28	.74	11
11.Değerlendirmelerde objektif davranır.	5 1,0	14 3,1	56 11,2	205 41,8	210 42,9	490	4,22	.84	8,5
12.Gerçekleri çarpıtmaz.	4 1,0	6 1,0	59 12,2	167 33,9	254 51,8	490	4,34	.80	13
13.İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.	- -	9 2,0	36 7,1	159 32,7	286 58,2	490	4,46	.71	17
14.İnsan haklarına saygılıdır.	- -	14 3,1	36 7,1	154 31,6	286 58,2	490	4,44	.75	16
15.Kişilere dinsel, siyasi, ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.	4 1,0	10 2,0	26 5,1	186 38,0	264 53,9	490	4,41	.76	15
16.Astlarından yeterlikleri oranında üretim bekler.	6 1,0	19 4,1	59 12,2	195 39,8	211 42,9	490	4,19	.87	5
17.Sahtekarlık yapmaz.	6 1,0	4 1,0	35 7,1	131 26,7	314 64,1	490	4,50	.81	18
18.Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.	- -	14 3,1	49 10,2	153 30,6	274 56,1	490	4,39	.79	14
TOPLAM	68	325	996	3355	4076	8820			
ORTALAMA	0,8	3,7	11,3	38,0	46,2		4,25	,64	

Adalet boyutundaki yargıların tamamına bakıldığında, öğretmen görüşü ortalamalarının ($\bar{X}=4,25$), denetici ($\bar{X}=3,55$) ve müdür yardımcısı ($\bar{X}=3,98$) görüşü ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Adalet boyutunda görev değişkenine göre grupların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 7’de dir.

Tablo 7-Adalet Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

GÖREV	N	$\bar{X}$	SS	Fark	t*
1. Denetici	15	3.55	.58	1-2	2.01
2. Müdür Yardımcısı	24	3.98	.85	2-3	1.99
3. Öğretmen	490	4.25	.64	1-3	4.11

*P<.05

İlköğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, adalet boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeyleri öğretmenlerce, her zaman uygun davranır biçiminde ifade edilmiştir. Müdür yardımcıları ilköğretim okulu müdürlerinin bu ilkelere uygun davranma düzeylerini genellikle uygun davranır biçiminde dile getirmişlerdir.

İlköğretim kurumlarındaki okul müdürlerinin, adalet boyuttaki ilkelere uygunluk düzeyleri ile ilgili denetici görüşü ortalaması genellikle uygun davranır biçimindedir. Deneticiler; okul müdürlerinin, “ödülleri hak edene verme” ve “astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmama” ilkelerine bazen uygun davrandıklarını belirtmişlerdir. Deneticiler, okul müdürlerinin diğer etik ilkelere uygunluk düzeylerini de genellikle uygun davranır biçiminde ifade etmişlerdir.

Görev değişkenlerine göre denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin adalet boyutu puanlarının varyans analiz sonucu Tablo 8’de yer almıştır.

Tablo 8-Görev Değişkenine Göre Adalet Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark**
Gruplararası	8.563	2	4.282	10.186*	1-2
Gruplariçi	221.097	526	0.420		1-3
Toplam	229.660	528			2-3

$P < .05$

**1. Denetici 2. Müdür Yardımcısı 3. Öğretmen

Tablo 8’de görüldüğü gibi; denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerden oluşan üç grubun, adalet boyutunda yer alan 18 maddeden aldıkları toplam puanlar üzerinde yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen F puanı (10,186), .05 düzeyinde pay için 2, payda için 528 serbestlik derecesi ile bulunan F değerinden (3,00) büyük olduğundan test anlamlıdır.

Varyans analizi sonunda elde edilen F puanı anlamlı olduğundan; hangi grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu araştırıldığında; .05 anlamlılık düzeyinde serbestlik derecesi 528 olduğunda t-puanının 1,96 olduğu görülmektedir. Denetici-müdür yardımcısı grupları arasındaki hesaplanan t değeri 2,013; müdür yardımcısı-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 1,991 ve denetici-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 4,117’dir. Görüldüğü üzere hesaplanan t puanlarının tamamı 528 serbestlik derecesindeki t-puanından büyük olduğundan; denetici-müdür yardımcısı; müdür yardımcısı-öğretmen ve denetici-öğretmen gruplarının görüşleri arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Üç grup arasında, okul müdürlerinin, adalet boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeylerinin, bu denli farklı algılanmış olması; etik ilkeler ve yönetici rollerinin neler olması gerektiği konusunda görev değişkeninin, bilgi ve görüş farklılığı yaratmasından kaynaklandığı biçiminde yorumlanabileceği gibi; müdür yardımcılarının ve deneticilerin okul müdürleriyle doğrudan çalışmaları ve deneticilerin okul müdürlerinin davranışlarını görevleri gereği daha eleştirel değerlendirmeleri olarak da yorumlanabilir.

SORUMLULUK BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI

Bu bölümde, sorumluluk boyutunda yer alan 18 etik ilkeye, ilköğretim okullarında çalışan okul müdürlerinin ne derece uygun davrandıklarına ilişkin denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin okul müdürlerinin sorumluluk boyutundaki etik davranışlarına ilişkin görüşleri Tablo 9'dadır.

Tablo 9-a
Deneticilerin Okul Müdürlerinin Sorumluluk Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	DENETİCİ									
SORUMLULUK	1	2	3	4	5	N	$\bar{X}$	SS	Sıra	
1.Meslek ilkelerine içten bağlıdır.	- -	1 6,7	4 26,7	8 53,3	2 13,3	15	3,73	.79	11,5	
2.Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.	- -	- -	4 26,7	8 53,3	3 20,0	15	3,93	.70	17	
3.Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.	- -	- -	4 26,7	8 53,3	3 20,0	15	3,93	.70	17	
4.Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.	- -	1 6,7	4 26,7	10 66,7	- -	15	3,60	.63	5,5	
5.Mesleğin gerektirdiği davranışları benimser.	- -	- -	4 26,7	10 66,7	1 6,7	15	3,80	.56	13	
6.Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar.	- -	2 13,3	5 33,3	7 46,7	1 6,7	15	3,46	.83	2,5	
7.Araç-gereçlerin bakımını zamanında yaptırır.	1 6,7	1 6,7	2 13,3	9 60,0	2 13,3	15	3,66	1,04	9	
8.Ulusal eğitim politikalarına bağlıdır.	- -	2 13,3	1 6,7	11 73,3	1 6,7	15	3,73	.79	11,5	
9.İnsangücünü etkili kullanır.	- -	2 13,3	3 20,0	9 60,0	1 6,7	15	3,60	.82	5,5	
10.Zamanını etkili kullanır.	- -	2 13,3	5 33,3	7 46,7	1 6,7	15	3,46	.83	2,5	
11.Sorumluluk almaya isteklidir.	- -	2 13,3	3 20,0	8 53,3	2 13,3	15	3,66	.79	9	
12.Kurumun kaynaklarını gereksiz yere harcamaz.	- -	2 13,3	2 13,3	10 66,7	1 6,7	15	3,66	.81	9	
13.Savurganlıktan kaçınır.	- -	2 13,3	3 20,0	9 60,0	1 6,7	15	3,60	.82	5,5	
14.Görevlerini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.	- -	1 6,7	1 6,7	12 80,0	1 6,7	15	3,86	.63	14,5	
15.Mesleğini sever.	- -	1 6,7	3 20,0	8 53,3	3 20,0	15	3,86	.83	14,5	
16.Çalışma saatlerine özen gösterir.	- -	2 13,3	3 20,0	9 60,0	1 6,7	15	3,60	.82	5,5	
17.Yetkisini yasal sınırları içinde kullanır.	- -	1 6,7	2 13,3	9 60,0	3 20,0	15	3,93	.79	17	
18.İnsanları sever.	- -	1 6,7	8 53,3	5 33,3	1 6,7	15	3,40	.73	1	
TOPLAM	1	23	61	157	28	270				
ORTALAMA	0,4	8,5	22,6	58,1	10,4		3,70	.58		

Tablo 9-b

**Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Sorumluluk Boyutundaki
Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri**

ETİK İLKELER	MÜDÜR YARDIMCISI								
SORUMLULUK	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Meslek ilkelerine içten bağlıdır.	- -	- -	6 25,0	4 16,7	14 58,3	24	4,33	.86	18
2.Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.	- -	4 16,7	2 8,3	4 16,7	14 58,3	24	4,16	1,16	14,5
3.Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.	- -	5 20,8	1 4,2	4 16,7	14 58,3	24	4,12	1,22	13
4.Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.	- -	3 12,5	4 16,7	- -	17 70,8	24	4,29	1,16	17
5.Mesleğin gerektirdiği davranışları benimser.	- -	5 20,8	1 4,2	8 33,3	10 41,7	24	3,95	1,16	7
6.Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar.	3 12,5	1 4,2	3 12,5	9 37,5	8 33,3	24	3,75	1,32	1
7.Araç-gereçlerin bakımını zamanında yaptırır.	- -	- -	7 29,2	13 54,2	4 16,7	24	3,87	.67	3
8.Ulusal eğitim politikalarına bağlıdır.	- -	5 20,8	1 4,2	3 12,5	15 62,5	24	4,16	1,23	14,5
9.İnsangücünü etkili kullanır.	- -	5 20,8	2 8,3	4 16,7	13 54,2	24	4,04	1,23	12
10.Zamanını etkili kullanır.	- -	4 16,7	3 12,5	7 29,2	10 41,7	24	3,95	1,12	7
11.Sorumluluk almaya isteklidir.	- -	- -	1 4,2	16 66,7	7 29,2	24	4,25	.53	16
12.Kurumun kaynaklarını gereksiz yere harcamaz.	3 12,5	2 8,3	2 8,3	3 12,5	14 58,3	24	3,95	1,48	7
13.Savurganlıktan kaçınır.	4 16,7	2 8,3	- -	7 29,2	11 45,8	24	3,79	1,53	2
14.Görevlerini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.	1 4,2	4 16,7	1 4,2	7 29,2	11 45,8	24	3,95	1,26	7
15.Mesleğini sever.	- -	5 20,8	1 4,2	7 29,2	11 45,8	24	4,00	1,17	10,5
16.Çalışma saatlerine özen gösterir.	3 12,5	1 4,2	2 8,3	7 29,2	11 45,8	24	3,91	1,38	4
17.Yetkisini yasal sınırları içinde kullanır.	- -	- -	6 25,0	12 50,0	6 25,0	24	4,00	.72	10,5
18.İnsanları sever.	- -	4 16,7	2 8,3	9 37,5	9 37,5	24	3,95	1,08	7
TOPLAM	14	50	45	124	199	432			
ORTALAMA	3,2	11,6	10,4	28,7	46,1		4,03	1,04	

Tablo 9-c
Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Sorumluluk Boyutundaki Etik
Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	ÖĞRETMEN								
SORUMLULUK	1	2	3	4	5	N	$\bar{X}$	SS	Sıra
1.Meslek ilkelerine içten bağlıdır.	- -	14 3,1	21 4,1	196 40,0	259 52,9	490	4,42	.71	7,5
2.Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.	- -	11 2,0	24 5,1	166 33,7	291 59,2	490	4,50	.68	13,5
3.Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.	- -	16 3,1	24 5,1	177 35,7	273 56,1	490	4,44	.73	11
4.Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.	- -	21 4,1	36 7,1	146 29,8	289 59,0	490	4,43	.79	9,5
5.Mesleğin gerektirdiği davranışları benimser.	- -	16 3,1	29 6,1	212 43,3	233 47,6	490	4,35	.73	2
6.Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar.	- -	9 2,0	34 7,1	196 39,8	251 51,0	490	4,39	.71	6
7.Araç-gereçlerin bakımını zamanında yaptırır.	4 1,0	11 2,0	51 10,2	161 32,7	265 54,1	490	4,36	.82	4
8.Ulusal eğitim politikalarına bağlıdır.	- -	4 1,0	36 7,1	162 32,7	288 59,2	490	4,50	.67	13,5
9.İnsangücünü etkili kullanır.	5 1,0	9 2,0	36 7,1	211 43,1	229 46,7	490	4,32	.77	1
10.Zamanını etkili kullanır.	6 1,0	10 2,0	31 6,1	198 40,8	247 50,0	490	4,36	.77	4
11.Sorumluluk almaya isteklidir.	- -	11 2,0	40 8,2	131 26,5	310 63,3	490	4,51	.73	15,5
12.Kurumun kaynaklarını gereksiz yere harcamaz.	4 1,0	11 2,0	34 7,1	189 38,8	252 51,0	490	4,36	.78	4
13.Savurganlıktan kaçınır.	4 1,0	11 2,0	20 4,1	186 38,0	269 54,9	490	4,43	.75	9,5
14.Görevlerini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.	- -	10 2,0	19 4,1	169 34,7	292 59,2	490	4,51	.67	15,5
15.Mesleğini sever.	- -	9 2,0	16 3,1	144 29,6	321 65,3	490	4,58	.65	18
16.Çalışma saatlerine özen gösterir.	- -	11 2,0	10 2,0	172 34,9	299 61,0	490	4,54	.64	17
17.Yetkisini yasal sınırları içinde kullanır.	- -	9 2,0	51 10,2	129 26,5	301 61,2	490	4,46	.75	12
18.İnsanları sever.	- -	16 3,1	34 7,1	165 33,7	275 56,1	490	4,42	.75	7,5
TOPLAM ORTALAMA	23 0,3	208 2,4	545 6,2	3106 35,2	4938 55,9	8820	4,44	.60	

Öğretmenler, okul müdürlerinin sorumluluk boyutundaki tüm ilkelere her zaman uygun davrandıkları görüşünde iken denetçiler bu ilkelere uygun davranma düzeyini genellikle düzeyinde belirtmişlerdir. Müdür yardımcıları ise okul müdürlerinin “meslek ilkelerine içten bağlı olma”, “eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışma”, sorumluluk üstlenmeyle ilgili olan “sorumluluk almaya istekli olma” ilkelerine her zaman; sorumluluk boyutundaki diğer ilkelere ise genellikle uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

Sorumluluk boyutundaki yargıların tamamına bakıldığında, öğretmen görüşü ortalamalarının ($\bar{X}=4,44$), denetici ($\bar{X}=3,70$) ve müdür yardımcısı ($\bar{X}=4,03$) görüşü ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu boyutta da deneticiler, üç grup içinde en düşük ortalamaya sahiptir. Sorumluluk boyutunda görev değişkenine göre grupların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 10’dadır.

Tablo 10-Sorumluluk Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

GÖREV	N	$\bar{X}$	SS	Fark	t*
1. Denetici	15	3.70	.58	1-2	1.59
2. Müdür yardımcısı	24	4.03	1.04	2-3	3.11
3. Öğretmen	490	4.44	.60	1-3	4.49

*P<.05

İlköğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, sorumluluk boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeyleri öğretmenlerce, her zaman uygun davranır biçiminde ifade edilmiştir. Müdür yardımcıları ve ilköğretim deneticileri, ilköğretim okulu müdürlerinin bu ilkelere uygun davranma düzeylerini genellikle uygun davranır biçiminde dile getirmişlerdir.

Görev değişkenlerine göre denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin sorumluluk boyutu puanlarının varyans analiz sonucu Tablo 11’de yer almıştır.

Tablo 11-Görev Değişkenine Göre Sorumluluk Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark**
Gruplararası	11.658	2	5.829	14.777*	2-3
Grupları içi	207.486	526	0.394		1-3
Toplam	219.144	528			

*P<.05

**1. Denetici 2. Müdür Yardımcısı 3. Öğretmen

Tablo 11’de görüldüğü gibi; denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerden oluşan üç grubun, sorumluluk boyutunda yer alan 18 maddeden aldıkları toplam puanlar üzerinde yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen F puanı (14.777), .05 düzeyinde pay için 2, payda için 528 serbestlik derecesi ile bulunan F değerinden (3.00) büyük olduğundan test anlamlıdır.

Varyans analizi sonunda elde edilen F puanı anlamlı olduğundan; hangi grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu araştırıldığında; .05 anlamlılık düzeyinde serbestlik derecesi 528 olduğunda t-puanının 1,96 olduğu görülmektedir. Denetici-müdür yardımcısı grupları arasındaki hesaplanan t değeri 1,5973 ;müdür yardımcısı-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 3,1179 ve denetici-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 4,495’tir. Görüldüğü üzere denetici-müdür yardımcısı gruplarının hesaplanan t puanı, 528 serbestlik derecesindeki t puanından daha küçük olduğundan aralarında anlamlı fark bulunmadığı; ancak müdür yardımcısı-öğretmen ve denetici-öğretmen gruplarının görüşleri arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen grupları arasında, okul müdürlerinin davranışlarının algılamasında önemli farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

DÜRÜSTLÜK BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI

Bu bölümde, dürüstlük boyutunda yer alan 10 etik ilkeye, ilköğretim okullarında çalışan okul müdürlerinin ne derece uygun davrandıklarına ilişkin denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin okul müdürlerinin sorumluluk boyutundaki etik davranışlarına ilişkin görüşleri Tablo 12’dedir.

Tablo 12-a

Deneticilerin Okul Müdürlerinin Dürüstlük Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	DENETİCİ									
DÜRÜSTLÜK	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra	
1.Yolsuzluk yapmaz.	- -	2 13,3	2 13,3	9 60,0	2 13,3	15	3,73	.88	8,5	
2.Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.	1 6,7	3 20,0	3 20,0	8 53,3	- -	15	3,20	1,01	2	
3.Yolsuzlukları örtbas etmez.	1 6,7	1 6,7	5 33,3	7 46,7	1 6,7	15	3,40	.98	4	
4.Rüşvet kabul etmez.	- -	2 13,3	3 20,0	9 60,0	1 6,7	15	3,60	.82	5	
5.Hediye kabul etmez.	- -	4 26,7	4 26,7	6 40,0	1 6,7	15	3,26	.96	3	
6.Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.	- -	- -	6 40,0	8 53,3	1 6,7	15	3,66	.61	6,5	
7.Amaçlarını gerçekleştirmek için yasa dışı yollara başvurmaz.	1 6,7	- -	4 26,7	8 53,3	2 13,3	15	3,66	.97	8,5	
8.Kişisel işlerini işyerinde yapmaz.	1 6,7	4 26,7	5 33,3	4 26,7	1 6,7	15	3,00		1	
9.Yalan söylemez.	- -	1 6,7	2 13,3	11 73,3	1 6,7	15	3,80	.67	10	
10.Verdiği sözde durur.	- -	1 6,7	2 13,3	12 80,0	- -	15	3,73	.59	7,5	
TOPLAM ORTALAMA	4 2,7	18 12,0	36 24,0	82 54,7	10 6,6	150	3,51	.66		

Tablo 12-b Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Dürüstlük Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER		MÜDÜR YARDIMCISI								
DÜRÜSTLÜK		1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Yolsuzluk yapmaz.		2 8,3	2 8,3	1 4,2	3 12,5	16 66,7	24	4,20	1,35	4
2.Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.		1 4,2	- -	4 16,7	3 12,5	16 66,7	24	4,37	1,05	9
3.Yolsuzlukları örtbas etmez.		- -	3 12,5	3 12,5	1 4,2	17 70,8	24	4,12	1,32	2
4.Rüşvet kabul etmez.		- -	1 4,2	4 16,7	4 16,7	15 62,5	24	4,37	.92	9
5.Hediye kabul etmez.		- -	4 16,7	1 4,2	3 12,5	16 66,7	24	4,29	1,16	6
6.Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.		- -	3 12,5	3 12,5	1 4,2	17 70,8	24	4,33	1,12	7
7.Amaçlarını gerçekleştirmek için yasa dışı yollara başvurmaz.		- -	1 4,2	4 16,7	4 16,7	15 62,5	24	4,37	.92	9
8. Kişisel işlerini işyerinde yapmaz.		4 16,7	1 4,2	1 4,2	2 8,3	16 66,7	24	4,04		1
9.Yalan söylemez.		- -	3 12,5	2 8,3	5 20,8	14 58,3	24	4,25	1,07	5
10.Verdiği sözde durur.		- -	2 8,3	3 12,5	8 33,3	11 45,8	24	4,16	.96	3
TOPLAM		7	20	26	34	153	240			
ORTALAMA		2,9	8,3	10,8	14,2	63,8		4,25	1,07	

Tablo 12-c Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Dürüstlük Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER		ÖĞRETMEN								
DÜRÜSTLÜK		1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Yolsuzluk yapmaz.		4 1,0	11 2,0	20 4,1	138 28,6	312 63,3	490	4,47	.88	6,5
2.Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.		4 1,0	10 2,0	26 5,1	146 29,6	304 62,2	490	4,50	.77	8
3.Yolsuzlukları örtbas etmez.		5 1,0	9 2,0	32 6,1	151 30,6	294 60,2	490	4,46	.78	4,5
4.Rüşvet kabul etmez.		4 1,0	11 2,0	26 5,1	135 27,6	311 63,3	490	4,46	.89	4,5
5.Hediye kabul etmez.		5 1,0	14 3,1	40 8,2	171 34,7	250 51,0	490	4,25	1,03	1
6.Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.		3 1,0	12 2,0	30 6,1	144 29,6	301 61,2	490	4,47	.78	6,5
7.Amaçlarını gerçekleştirmek için yasa dışı yollara başvurmaz.		4 1,0	10 2,0	16 3,1	132 26,5	328 67,3	490	4,57	.74	10
8.Kişisel işlerini işyerinde yapmaz.		- -	15 3,1	15 3,1	161 32,9	299 61,0	490	4,52		9
9.Yalan söylemez.		5 1,0	5 1,0	54 11,2	124 25,5	297 60,2	490	4,39	.92	2
10.Verdiği sözde durur.		4 1,0	11 2,0	42 8,2	144 29,6	289 59,2	490	4,42	.85	3
TOPLAM	42	108	301	1446	2985	4900				
ORTALAMA	0,9	2,2	6,1	29,8	61,0			4,46	,69	

Öğretmenler, okul müdürlerinin dürüstlük boyutundaki tüm etik ilkelere her zaman uygun davrandıkları görüşündedirler. Müdür yardımcıları, okul müdürlerinin dürüstlük boyutundaki “verdiği sözde durma”, “yolsuzlukları örtbas etmeme” ve “kişisel işlerini işyerinde yapmama” ilkelerine genellikle, diğer etik ilkelere ise her zaman uygun davrandıkları görüşündedirler. Deneticiler ise okul müdürlerinin dürüstlük boyutundaki, “okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmama”, “hediye kabul etmeme”, “astlarını kişisel işlerinde kullanmama”, “kişisel işlerini işyerinde yapma” ilkelerine bazen, diğer etik ilkelere de genellikle uygun davrandıkları görüşündedirler.

Dürüstlük boyutundaki yargıların tamamına bakıldığında, öğretmen görüşü ortalamalarının ($\bar{X}=4,46$), denetici ($\bar{X}=3,51$) ve müdür yardımcısı ($\bar{X}=4,25$) görüşü ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu boyutta da deneticiler, üç grup içinde en düşük ortalamaya sahiptir.

Dürüstlük boyutunda görev değişkenine göre grupların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 13'tedir.

Tablo 13-Dürüstlük Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

GÖREV	N	$\bar{X}$	SS	Fark	t*
1. Denetici	15	3.51	.66	1-2	3.16
2. Müdür Yardımcısı	24	4.25	1.07	2-3	1.41
3. Öğretmen	490	4.46	.69	1-3	5.10

*P<.05

İlköğretim okulu müdürlerinin, dürüstlük boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeyleri, öğretmen ve müdür yardımcılarınca her zaman uygun davranır; deneticilerce genellikle uygun davranır biçiminde dile getirilmiştir.

Görev değişkenlerine göre denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin dürüstlük boyutu puanlarının varyans analiz sonucu Tablo 13'te yer almıştır.

Tablo 14-Görev Değişkenine Göre Dürüstlük Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark**
Gruplararası	12.732	2	6.366	12.626*	1-2
Grupları içi	265.219	526	0.504		1-3
Toplam	277.951	528			

*P<.05

**1. Denetici 2. Müdür Yardımcısı 3. Öğretmen

Tablo 14'te görüldüğü gibi; denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerden oluşan üç grubun, dürüstlük boyutunda yer alan 10 maddeden aldıkları toplam puanlar üzerinde yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen F puanı (12,626), .05 düzeyinde pay için 2, payda için 528 serbestlik derecesi ile bulunan F değerinden (3,00) büyük olduğundan test anlamlıdır.

Varyans analizi sonunda elde edilen F puanı anlamlı olduğundan; hangi grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu araştırıldığında; .05 anlamlılık düzeyinde serbestlik derecesi 528 olduğunda t-puanının 1,96 olduğu görülmektedir. Denetici-müdür yardımcısı grupları arasındaki hesaplanan t değeri 3,1651; müdür yardımcısı-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 1,4132 ve denetici-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 5,1021'dir. Görüldüğü üzere müdür yardımcısı-öğretmen gruplarının hesaplanan t puanı, 528 serbestlik derecesindeki t puanından daha küçük olduğundan aralarında anlamlı fark bulunmadığı; ancak denetici-müdür yardımcısı ve denetici-öğretmen gruplarının görüşleri arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen gruplarının görüşleri arasında, okul müdürlerinin davranışlarının algılamasında önemli farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

DEMOKRASİ BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI

Bu bölümde, demokrasi boyutunda yer alan 6 etik ilkeye, ilköğretim okullarında çalışan okul müdürlerinin ne derece uygun davrandıklarına ilişkin denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin okul müdürlerinin sorumluluk boyutundaki etik davranışlarına ilişkin görüşleri Tablo 15'tedir.

Tablo 15-a Deneticilerin Okul Müdürlerinin Demokrasi Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER		DENETİCİ							
DEMOKRASİ	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.	- -	2 13,3	6 40,0	6 40,0	1 6,7	15	3,40	.82	1
2.Astlarının inançlarına karışmaz.	1 6,7	- -	6 40,0	6 40,0	2 13,3	15	3,53	.99	2,5
3.Astlarının vicdan özgürlüğünü engellemez.	1 6,7	1 6,7	5 33,3	6 40,0	2 13,3	15	3,46	1,06	4
4.Kimseyi kendi inançlarını kabul etmesi için zorlamaz.	1 6,7	- -	2 13,3	10 66,7	2 13,3	15	3,80	.94	6
5.Yönetmelik işlere dinsel inançlarının karışmasına izin vermez.	1 6,7	- -	2 13,3	11 73,3	1 6,7	15	3,73	.88	5
6.Astlarının örgütlenme haklarını engellemez.	- -	1 6,7	6 40,0	7 46,7	1 6,7	15	3,53	.74	2,5
TOPLAM	4	4	27	46	9	90			
ORTALAMA	4,4	4,4	30,0	51,2	10,0		3,58	.71	

Tablo 15-b Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Demokrasi Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER		MÜDÜR YARDIMCISI								
DEMOKRASİ	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra	
1.Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.	- -	- -	- -	17 70,8	7 29,2	24	4,29	.46	2	
2.Astlarının inançlarına karışmaz.	- -	- -	- -	16 66,7	8 33,3	24	4,33	.48	3	
3.Astlarının vicdan özgürlüğünü engellemez.	- -	- -	- -	14 58,3	10 41,7	24	4,41	.50	4,5	
4.Kimseyi kendi inançlarını kabul etmesi için zorlamaz.	- -	- -	- -	14 58,3	10 41,7	24	4,41	.50	4,5	
5.Yönetmelik işlere dinsel inançlarının karışmasına izin vermez.	- -	- -	- -	7 29,2	17 70,8	24	4,70	.46	6	
6.Astlarının örgütlenme haklarını engellemez.	- -	1 4,2	6 25,0	11 45,8	6 25,0	24	3,91	.82	1	
TOPLAM	-	1	6	79	58	144				
ORTALAMA	-	0,7	4,2	54,8	40,3		4,35	.43		

Tablo 15-c
Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Demokrasi Boyutundaki Etik
Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	ÖĞRETMEN								
DEMOKRASİ	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.	- -	6 1,0	19 4,1	151 30,8	314 64,1	490	4,57	.62	4,5
2.Astlarının inançlarına karışmaz.	- -	10 2,01	15 3,1	146 29,8	319 65,1	490	4,57	.65	4,5
3.Astlarının vicdan özgürlüğünü engellemez.	- -	11 2,0	14 3,1	156 31,8	309 63,1	490	4,55	.65	2,5
4.Kimseyi kendi inançlarını kabul etmesi için zorlamaz.	- -	9 2,0	16 3,1	157 32,0	308 62,9	490	4,55	.65	2,5
5.Yönetmel işlere dinsel inançlarının karışmasına izin vermez.	- -	10 2,0	15 3,1	141 28,8	324 66,1	490	4,58	.65	6
6.Astlarının örgütlenme haklarını engellemez.	4 1,0	21 4,1	25 5,1	156 31,8	284 58,0	490	4,41	.84	1
TOPLAM	4	67	104	907	1858				
ORTALAMA	0,1	2,3	3,5	30,9	63,2	2940	4,55	.61	

İlköğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, demokrasi boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeyleri öğretmenlerce, tüm ilkelere her zaman uygun davranır biçiminde ifade edilmiştir. Müdür yardımcıları, okul müdürlerinin; “astlarının örgütlenme haklarını engellememe” ilkesine genellikle uygun davrandıklarını belirtirken; demokrasi boyutundaki diğer etik ilkelere her zaman uygun davrandıkları görüşündedirler. İlköğretim deneticileri ise, okul müdürlerinin demokrasi boyutundaki etik ilkelerin tümüne de genellikle uygun davrandıkları biçiminde görüş belirtmişlerdir.

Dürüstlük boyutundaki yargıların tamamına bakıldığında, öğretmen görüşü ortalamalarının ($\bar{X}=4,55$), denetici ($\bar{X}=3,58$) ve müdür yardımcısı ($\bar{X}=4,35$) görüşü ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu boyutta da deneticiler, üç grup içinde en düşük ortalama sahiptir. Dürüstlük boyutunda görev değişkenine göre grupların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 16’dadır.

Tablo 16-Demokrasi Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

GÖREV	N	$\bar{X}$	SS	Fark	t*
1. Denetici	15	3.58	.71	1-2	3.87
2. Müdür Yardımcısı	24	4.35	.43	2-3	1.58
3. Öğretmen	490	4.55	.61	1-3	6.11

*P<.05

İlköğretim okulu müdürlerinin, dürüstlük boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeyleri, öğretmen ve müdür yardımcılarınca her zaman uygun davranır; deneticilerce genellikle uygun davranır biçiminde dile getirilmiştir.

Görev değişkenlerine göre denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin saygı boyutu puanlarının varyans analiz sonucu Tablo 17’de yer almıştır.

Tablo 17-Görev Değişkenine Göre Demokrasi Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark**
Gruplararası	14.340	2	7.170	19.647*	1-2
Gruplariçi	191.964	526	0.365		1-3
Toplam	206.304	528			

*P<.05

**1. Denetici 2. Müdür Yardımcısı 3. Öğretmen

Tablo 17’de görüldüğü gibi; denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerden oluşan üç grubun, demokrasi boyutunda yer alan 6 maddeden aldıkları toplam puanlar üzerinde yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen F puanı (19.647), .05 düzeyinde pay için 2, payda için 528 serbestlik derecesi ile bulunan F değerinden (3.00) büyük olduğundan test anlamlıdır.

Varyans analizi sonunda elde edilen F puanı anlamlı olduğundan; hangi grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu araştırıldığında; .05 anlamlılık düzeyinde serbestlik derecesi 528 olduğunda t-puanının 1,96 olduğu görülmektedir. Denetici-müdür yardımcısı grupları arasındaki hesaplanan t değeri 3,8713; müdür yardımcısı-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 1,5823 ve denetici-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 6,1122'dir. Görüldüğü üzere müdür yardımcısı-öğretmen gruplarının hesaplanan t puanı, 528 serbestlik derecesindeki t puanından daha küçük olduğundan aralarında anlamlı fark bulunmadığı; ancak denetici-müdür yardımcısı ve denetici-öğretmen gruplarının görüşleri arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen grupları arasında, okul müdürlerinin davranışlarının algılamasında önemli farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

SAYGI BOYUTUYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI

Bu bölümde, saygı boyutunda yer alan 4 etik ilkeye, ilköğretim okullarında çalışan okul müdürlerinin ne derece uygun davrandıklarına ilişkin denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin okul müdürlerinin sorumluluk boyutundaki etik davranışlarına ilişkin görüşleri Tablo 18'dedir.

Tablo 18-a
Deneticilerin Okul Müdürlerinin Saygı Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	DENETİCİ								
SAYGI	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Astlarıyla cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	1 6,7	3 20,0	6 40,0	4 26,7	1 6,7	15	3,06	1,03	1
2.Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.	- -	3 20,0	2 13,3	7 46,7	3 20,0	15	3,66	1,04	2
3.Öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	1 6,7	- -	1 6,7	10 66,7	3 20,0	15	3,93	.96	4
4.Öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmaz.	- -	1 6,7	2 13,3	11 73,3	1 6,7	15	3,80	.67	3
TOPLAM ORTALAMA	2 3,3	7 11,7	11 18,3	32 53,3	8 13,4	60	3,62	.70	

Tablo 18-b
Müdür Yardımcılarının Okul Müdürlerinin Saygı Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	MÜDÜR YARDIMCISI								
SAYGI	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Astlarıyla cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	-	-	-	8	16				
	-	-	-	33,3	66,7	24	4,66	.48	3
2.Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.	-	-	-	10	14				
	-	-	-	41,7	58,3	24	4,58	.50	2
3.Öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	2	1	2	1	18				
	8,3	4,2	8,3	4,2	75,0	24	4,33	1,30	1
4.Öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmaz.	-	-	-	7	17				
	-	-	-	29,2	70,8	24	4,70	.46	4
TOPLAM	2	1	2	26	65	96			
ORTALAMA	2,1	1,0	2,1	27,1	67,7		4,57	.57	

Tablo 18-c
Denetici, Müdür Yardımcısı ve Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Saygı Boyutundaki Etik Davranışlarına İlişkin Görüşleri

ETİK İLKELER	ÖĞRETMEN								
SAYGI	1	2	3	4	5	N	$\bar{x}$	SS	Sıra
1.Astlarıyla cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	5	5	19	91	370				
	1,0	1,0	4,1	18,4	75,5	490	4,66	.69	3
2.Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.	4	11	15	76	384				
	1,0	2,0	3,1	15,3	78,6	490	4,68	.72	4
3.Öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	5	16	9	111	349				
	1,0	3,1	2,0	22,4	71,4	490	4,60	.76	2
4.Öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmaz.	4	5	41	119	321				
	1,0	1,0	8,2	24,5	65,3	490	4,52	.77	1
TOPLAM	18	37	84	397	1424	1960			
ORTALAMA	0,9	1,9	4,3	20,3	72,6		4,62	.67	

İlköğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, saygı boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeyleri öğretmenler ve müdür yardımcıları tarafından tüm ilkelere her zaman uygun davranır biçiminde ifade edilmiştir. İlköğretim deneticileri ise, okul müdürlerinin astlarıyla cinsel-duygusal yakınlığa girmeme ilkesine bazen uygun davrandıkları; saygı boyutundaki diğer etik ilkelerin tümüne de genellikle uygun davrandıkları biçiminde görüş belirtmişlerdir.

Saygı boyutundaki yargıların tamamına bakıldığında öğretmen görüşü ortalamalarının ($\bar{X}=4,62$), denetici ($\bar{X}=3,62$) ve müdür yardımcısı ($\bar{X}=4,62$) görüşü ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu boyutta da deneticiler, üç grup içinde en düşük ortalamaya sahiptir.

Dürüstlük boyutunda görev değişkenine göre grupların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 19'dadır.

Tablo 19-Saygı Boyutunda Görev Değişkenine Göre Grupların Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

GÖREV	N	$\bar{X}$	SS	Fark	t*
1. Denetici	15	3.62	.70	1-2	4.32
2. Müdür Yardımcısı	24	4.57	.57	2-3	0.35
3. Öğretmen	490	4.62	.67	1-3	5.74

*P<.05

İlköğretim okulu müdürlerinin, saygı boyutundaki etik ilkelere uygun davranma düzeyleri, öğretmen ve müdür yardımcılarınca her zaman uygun davranır; deneticilerce genellikle uygun davranır biçiminde dile getirilmiştir. Görev değişkenlerine göre denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerin saygı boyutu puanlarının varyans analiz sonucu Tablo 20'de yer almıştır.

Tablo 20-Görev Değişkenine Göre Saygı Boyutu Puanlarının Varyans Analiz Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark**
Gruplararası	14.579	2	7.290	16.400*	1-2
Gruplariçi	233.796	526	0.444		1-3
Toplam	248.375	528			

*P<.05

**1. Denetici 2. Müdür Yardımcısı 3. Öğretmen

Tablo 20’de görüldüğü gibi; denetici, müdür yardımcısı ve öğretmenlerden oluşan üç grubun, saygı boyutunda yer alan 4 maddeden aldıkları toplam puanlar üzerinde yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen F puanı (16,400), .05 düzeyinde pay için 2, payda için 528 serbestlik derecesi ile bulunan F değerinden (3,00) büyük olduğundan test anlamlıdır.

Varyans analizi sonunda elde edilen F puanı anlamlı olduğundan; hangi grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu araştırıldığında; .05 anlamlılık düzeyinde serbestlik derecesi 528 olduğunda t-puanının 1,96 olduğu görülmektedir. Denetici-müdür yardımcısı grupları arasındaki hesaplanan t değeri 4,3281; müdür yardımcısı-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 0,3582 ve denetici-öğretmen grupları arasındaki t-değeri 5,7472’dir. Görüldüğü üzere müdür yardımcısı-öğretmen gruplarının hesaplanan t puanı, 528 serbestlik derecesindeki t puanından daha küçük olduğundan aralarında anlamlı fark bulunmadığı; ancak denetici-müdür yardımcısı ve denetici-öğretmen grupları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Denetici, müdür yardımcısı ve öğretmen gruplarının görüşleri arasında, okul müdürlerinin davranışlarının algılamasında önemli farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN OKUL MÜDÜRLERİ İLE ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN OKUL MÜDÜRLERİNİN ETİK İLKELERE UYGUN DAVRANIŞ GÖSTERME SIKLIKLARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER VE FARKLARI

Pehlivan’ın 1997 yılında yaptığı araştırma sonucuna göre; ortaöğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, hoşgörü boyutunda, “başkalarının görüşlerine değer verme”, “eleştirilere açık olma”, “farklılıklara karşı hoşgörülü olma”, “başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyma ve anlamaya çalışma” ilkelerine uygun davranma düzeyleri deneticilerce yetersiz bulunmuştur. Öğretmenler, müdürlerinin bu boyuttaki ilkelere genellikle uygun davrandıkları görüşündedirler. Aynı ilkelerle ilgili olarak lise müdürleri bu boyuttaki ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

Hoşgörü boyutunda, ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşleri ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşlerine göre daha olumludur. Ancak yöneticiler açısından bakıldığında, ortaöğretim kurumu müdürleri bu ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtirken; ilköğretim kurumlarında yöneticilik yapan müdür yardımcılar, genellikle düzeyinde görüş bildirmişlerdir. İlköğretim deneticileri, bakanlık deneticilerine göre okul müdürlerinin bu boyuttaki ilkelere uygunluk düzeylerini daha olumlu değerlendirmişlerdir.

Ortaöğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, adalet boyutundaki “ödülleri hak edenlere verme”, “kuralları herkese eşit olarak uygulama”, “bireylerin emeğinin hakkını verme”, “bireylere eşit davranma”, “başkalarının haklarını sömürmeme”, “astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmama”, “işyükünü dengeli olarak dağıtma”, “haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterme”, “cezalandırmayı işlene suça denk yapma”, “bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlama”, “gerçekleri çarpıtmama”, “insan haklarına saygı”, “kişilere ayrıcalıklı davranmama”, “sahtekarlık yapmama” ilkelerine uygun davranma düzeyleri deneticilerce ve öğretmenlerce genellikle uygun davranır şeklinde belirtilirken; lise müdürleri bu boyuttaki ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

Adalet boyutunda, ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşleri ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşlerine göre daha olumludur. Ancak yöneticiler açısından bakıldığında, ortaöğretim kurumu müdürleri bu ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtirken; ilköğretim kurumlarında yöneticilik yapan müdür yardımcılar genellikle düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Adalet boyutunda denetici görüşleri benzerlik göstermektedir.

Öğretmenler, ortaöğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, sorumluluk boyutundaki ilkelere genellikle uygun davrandıklarını belirtirken; okul müdürleri her zaman uygun davrandıkları görüşü bildirmişlerdir. Bakanlık deneticileri ise, okul müdürlerinin “meslek ilkelerine bağlılık”, “eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışma”, “mesleğin gerektirdiği davranışları benimseme”, “kamu

çıkarlarını kendi çıkarları üstünde tutma”, “zamanı ve insan gücünü etkili kullanma”, “kurumun kaynaklarını gereksiz yere harcamama”, “savurganlıktan kaçma”, “mesleğini sevme”, “çalışma saatlerine özen gösterme”, “yetkisini yasal sınırları içinde kullanma” ilkelerine genellikle, diğer ilkelere ise bazen uygun davranıldığı görüşündedirler.

Sorumluluk boyutunda, ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşleri ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşlerine göre daha olumludur. Ancak yöneticiler açısından bakıldığında, ortaöğretim kurumu müdürleri bu ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtirken; ilköğretim kurumlarında yöneticilik yapan müdür yardımcıları genellikle düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Sorumluluk boyutunda Bakanlık deneticilerinin görüşleri ilköğretim denetici görüşlerinden daha olumsuzdur.

Ortaöğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin, dürüstlük boyutundaki, “yolsuzluk yapmama”, “okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmama”, “rüşvet kabul etmeme”, “hediye kabul etmeme”, “astlarını kişisel işlerinde kullanmama”, “yalan söylememe”, “verdiği sözde durma” ilkelerine uygun davranma düzeyleri denetici ve öğretmenlerce genellikle uygun davranır şeklinde belirtilirken, lise müdürleri bu boyuttaki ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

Dürüstlük boyutunda da, ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşleri ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşlerine göre daha olumludur. Ancak yöneticiler açısından bakıldığında, ortaöğretim kurumu müdürleri bu ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtirken; ilköğretim kurumlarında yöneticilik yapan müdür yardımcıları bazı ilkelere genellikle düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Sorumluluk boyutunda, ilköğretim denetici görüşünün, bakanlık denetici görüşlerinden daha olumsuz olduğu görülmektedir.

Lise müdürlerinin demokrasi boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlara göre, lise müdürlerinin “astlarının örgütlenme haklarını engellememe

ilkesine uygun davranma” ilkesi dışında kalan tüm ilkelere, genellikle uygun davrandıkları deneticilerce belirtilmiştir. Demokrasi boyutundaki ilkelere uygun davranma ile ilgili öğretmen görüşleri genellikle olarak belirtilirken, lise müdürleri her zaman uygun davrandıkları görüşünü paylaşmışlardır.

Demokrasi boyutunda da, ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşleri ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşlerine göre daha olumludur. Ancak yöneticiler açısından bakıldığında, ortaöğretim kurumu müdürleri bu ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtirken; ilköğretim kurumlarında yöneticilik yapan müdür yardımcılarını “astlarının örgütlenme haklarını engellememe” ilkesine genellikle uygun davranıldığı, diğer ilkelere de her zaman uygun davranıldığı görüşü bildirmişlerdir. Demokrasi boyutunda, Bakanlık deneticileri ile ilköğretim denetici görüşleri benzerlik göstermektedir.

Lise müdürlerinin saygı boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlara göre, bakanlık deneticileri, lise müdürlerinin “astlarla cinsel-duygusal yakınlığa girmeme”, “astlarına bedensel tacizde bulunmama”, “öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlığa girmeme” ve “öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmama” ilkelerine genellikle uygun davrandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler ise lise müdürlerinin “öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmama” ilkesine genellikle, diğer ilkelere ise her zaman uygun davrandıklarını görüşünü paylaşmışlardır. Lise müdürleri saygı boyutundaki tüm ilkelere her zaman uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

Saygı boyutunda, ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşleri ile ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşleri benzerlik göstermektedir. Yöneticiler açısından bakıldığında, ortaöğretim kurumu müdürleri bu ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtirken; ilköğretim kurumlarında yöneticilik yapan müdür yardımcılarını da aynı görüşü paylaşmışlardır. Saygı boyutunda, Bakanlık deneticileri ile ilköğretim denetici görüşleri benzerlik göstermektedir.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada ulaşılan sonuçlar ve sonuçlara ilişkin öneriler yer almaktadır.

Sonuç

1. Öğretmenler, okul müdürlerinin hoşgörü boyutundaki etik davranışlarını “her zaman” düzeyinde gösterdiklerini düşünürken; müdür yardımcıları ve deneticilere göre bu düzey daha düşüktür.

2. Deneticiler ve müdür yardımcıları, okul müdürlerinin adalet boyutundaki etik davranışlarını “genellikle” düzeyinde gösterdikleri görüşünde iken, bu düzey öğretmenlere göre daha yüksektir.

3. Öğretmenler, okul müdürlerinin sorumluluk boyutundaki etik davranışlarını “her zaman” düzeyinde gösterdiklerini düşünürken; müdür yardımcıları ve deneticilere göre bu düzey daha düşüktür.

4. Öğretmenler ve müdür yardımcıları, okul müdürlerinin dürüstlük boyutundaki etik davranışlarını “her zaman” düzeyinde gösterdiklerini düşünürken, deneticilere göre bu düzey daha düşüktür.

5. Öğretmenler ve müdür yardımcıları, okul müdürlerinin demokrasi boyutundaki etik davranışlarını “her zaman” düzeyinde gösterdiklerini düşünürken, deneticilere göre bu düzey daha düşüktür.

6. Öğretmenler ve müdür yardımcıları, okul müdürlerinin saygı boyutundaki etik davranışlarını “her zaman” düzeyinde gösterdiklerini düşünürken, deneticilere göre bu düzey daha düşüktür.

7. Orta öğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin meslekî etik ilkelere uygunluk düzeyleri ile ilköğretim kurumlarındaki okul müdürlerinin meslekî etik ilkelere uygunluk düzeyleri karşılaştırıldığında, ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, okul müdürlerinin meslekî etik ilkelere uygunluk düzeyleri ile ilgili görüşlerinin, orta öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlere oranla tüm boyutlarda daha olumlu düzeyde algılandığı görülmektedir. Orta öğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin meslekî etik ilkelere her zaman uygun davrandıkları ile ilgili görüş, ilköğretim düzeyindeki okullarda çalışan müdür yardımcılarınca daha olumsuz düzeyde algılanmaktadır. Denetici görüşlerine bakıldığında, adalet, demokrasi ve saygı boyutlarında bakanlık deneticileri ile ilköğretim deneticilerinin benzer görüşte oldukları görülmektedir. Hoşgörü ve sorumluluk boyutlarında ilköğretim deneticileri okul müdürlerinin meslekî etik ilkelere uygunluk düzeylerini daha olumlu düzeyde algılarken, dürüstlük boyutunda bakanlık deneticilerinin daha olumlu görüş sergiledikleri görülmektedir.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlara uygun olarak geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur:

1. Okul müdürlerinin etik davranışlar konusunda geliştirilmeleri gerekmektedir. Meslekî etik ilkelerle ilgili olarak, okul müdürlerinin bilgilendirilmeleri ve davranışlarının bu ilkelere uygunluğu sağlanılmaya çalışılmalıdır.
2. Okul müdürlerinin meslekî etik kurallara uymayan davranışları üstlerince izlenmeli ve gereği yerine getirilmelidir.

KAYNAKÇA

BALCI, Ali. Sosyal Bilimlerde Araştırma, Ankara, TDFO Bilgisayar Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti., 1997

BAŞARAN, İ. Ethem. Yönetim, Ankara, Gül Yayınevi, 1993

BİLLİNGTON, Ray. Felsefeyi Yaşamak, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1997

BURSALIOĞLU, Ziya. Eğitim Yönetimi, Ankara, Bilim Yayınları, 1987

ÇALIŞLAR, Aziz. Ansiklopedik Kültür Sözlüğü, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi

DURKHEİM, Emile. Meslek Ahlakı, Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 1949

KAYA, Yahya Kemâl. Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara, Bilim Kitap Kirtasiye Ltd. Şti., 1993

KÖKNEL, Özcan. Bireysel ve Toplumsal Şiddet, İstanbul, Altın Kitaplar, 1996

KUÇURADI, İonna. Uludağ Konuşmaları: Özgürlük, Ahlak, Kültür Kavramları, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 1988

KUÇURADI, İonna. Etik, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 1999

MLO Modeli, Müfredat Lâboratuvar Okulları, Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 1999

NUTTALL, Jon. Ahlak Üzerine Tartışmalar: Etiğe Giriş, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1997

ÖZDEN, Yüksel. Eğitimde Dönüşüm, Ankara, PEGEM Yayınevi, 1997

PEHLİVAN, İnayet. Eğitim Yöneticilerinin Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma
Ankara, A. Ü. Eğitim Fakültesi (Yayımlanmamış Araştırma), 1997

PEHLİVAN, İnayet. Yönetmel, Meslekî ve Örgütsel Etik, Ankara, PEGEM Yayınevi,
1998

PİEPER, Annemarie. Etiğe Giriş, İstanbul Ayrıntı Yayınları, 1999

Temel Britanica, İstanbul, Ana Yayıncılık, 1993

YÖRÜKOĞLU, Atalay. Çocuk Ruh Sağlığı, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür
Yayınları, 1980

EK-1

ANKET UYGULANAN OKULLAR

Sıra No	OKULUN ADI	MÜFETTİŞ GRUBU	MÜD. YARD. SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI
1	MAMAK İ.Ö.O.	4. Grup	2	32
2	MAMAK 60. YIL İ.Ö.O.	MLO Müf.	1	33
3	YUNUS EMRE İ.Ö.O.	MLO Müf.	2	40
4	ZEKİYE GÜDÜLLÜOĞLU İ.Ö.O..	MLO Müf.	3	54
5	HAMDULLAH SUPHİ İ.Ö.O.	MLO Müf.	3	68
6	ERYAMAN BAHAR İ.Ö.O.	MLO Müf.	2	41
7	HÜSEYİN GÜLLÜOĞLU İ.Ö.O.	MLO Müf.	3	62
8	KEÇİÖREN ÇAĞRIBEY İ.Ö.O.	MLO Müf.	2	29
9	KEÇİÖREN KOCATEPE İ.Ö.O.	MLO Müf.	2	43
10	YENİMAHALLE İSMAIL EREZ İ.Ö.O.	MLO Müf.	2	52
11	ETİMESGUT İ.Ö.O.	MLO Müf.	3	63
12	EVLIYA ÇELEBİ İ.Ö.O.	MLO Müf.	1	32
13	ÇANKAYA ARJANTİN İ.Ö.O.	12. Grup	1	28
14	ANITTEPE YÜCETEPE İ.Ö.O.	MLO Müf.	2	42
15	HAYMANA 12 EYLÜL İ.Ö.O.	MLO Müf.	1	32
16	TARHUNCU AHMET PAŞA İ.Ö.O.	MLO Müf.	1	31
17	ALTINDAĞ HALİM ŞAŞMAZ İ.Ö.O.	MLO Müf.	2	44
18	ALTINDAĞ AYŞE NUMAN KONAKÇI İ.Ö.O.	MLO Müf.	1	30
19	SİNCAN AHMET ANDİÇEN İ.Ö.O.	MLO Müf.	1	19

EK 2

EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sayın Denetici,

“Eğitim Yöneticilerinin Mesleki Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma” konulu bu araştırma, Ankara il sınırları içinde bulunan Müfredat Lâboratuvar Okullarında çalışan ilköğretim okulu müdürlerinin, ankette belirlenen mesleki etik ilkelere ne derece uygun davrandıkları hakkında ilköğretim deneticileri, ilköğretim okullarında çalışan müdür yardımcıları ve öğretmen görüşlerinin saptanmasını hedeflemektedir.

Bu araştırmada mesleki etik “belirli bir meslek gurubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup koruduğu; meslek üyelerine emreden, onları belirli bir şekilde davranmaya zorlayan; kişisel eğilimlerini sınırlayan; yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan; meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünü” olarak tanımlanmıştır.

Size sunulan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin sorular, ikinci bölümde ise ilköğretim okulu müdürlerinin uymaları gereken etik ilkelere ilişkin sorular yer almaktadır. Lütfen yanıtladığınız anketlere isminizi yazmayınız. Anketlerden elde edilecek bulgular yalnız bu araştırma için kullanılacak hiçbir kurum ya da kişiye verilmeyecektir. Bu nedenle görüşlerinizi ne kadar samimi olarak belirtirseniz araştırmanın amacına ulaşma düzeyini de o kadar yükseltmiş olacaksınız. Lütfen soruları iyice okuduktan sonra size en uygun gelen seçenikle ilgili parantezin içine (X) işareti koyunuz. Lütfen cevapsız soru bırakmayınız ve her soru için tek bir seçeneği işaretleyiniz.

Anketlerde yer alan sorular kişisel görüşlerinizi içerdiğinden, gizlilik içeren bilgileri başkalarının okumasını ya da görmesini engellemek için, yanıtladığınız anketleri zarfa koyarak en kısa süre içinde araştırmacıya ulaştırırsanız araştırmanın plânlanan süre içinde tamamlanmasına büyük katkıda bulunmuş olacaksınız.

Yardım ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder saygılar sunarım.

Nurten ERGÜÇ
Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi, Teftişi,
Ekonomisi ve Planlaması
Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eğitim yöneticileri, bireyleri ulusal eğitim politikaları doğrultusunda yetiştirme görevini üstlenmiş olan eğitim kurumlarını, amaçları doğrultusunda işletmek ve yönetmekle görevlidirler.

İlköğretim kurumları yöneticilerinin de bir eğitim yöneticisi olarak, kendilerine verilen yetkiler doğrultusunda görevlerini yerine getirme sürecinde yönetsel etik ilkelere bağlı kalmaları ve bunlara uygun biçimde davranmaları beklenir.

Sizden beklenen denetlediğiniz okul müdürlerinin ankette yer alan mesleki etik ilkelere ne derece uygun davrandığını, ölçek üzerinde işaretlemenizdir. Lütfen her soru için tek seçenek işaretleyiniz ve cevapsız soru bırakmayınız. Ankette yer almayan ancak belirtilmesinde yarar gördüğünüz etik dışı davranışlar varsa lütfen anketin son bölümünde belirtiniz.

Anket sorularıyla ilgili vereceğiniz yanıtların gizli tutulacağından emin olarak soruları en doğru şekilde yanıtlamanızı rica eder katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümdeki soruları lütfen kendi durumunuza uygun biçimde yanıtlayınız.

1. Yaş Grubunuz

- a) 24 ve altı ()
- b) 25-35 ()
- c) 36-45 ()
- d) 46-55 ()
- e) 56 ve üstü ()

2. Cinsiyetiniz

- a) Kadın ()
- b) Erkek ()

3. Mesleki kıdeminiz

- a) 1 yıldan az ()
- b) 1-5 yıl ()
- c) 6-10 yıl ()
- d) 11-15 yıl ()
- e) 16-20 yıl ()
- f) 21 yıl ve üstü ()

BÖLÜM II

EĞİTİM YÖNETİMİNDE ETİK İLKELER

Sayın Denetici, denetlediğiniz okul müdürlerinin davranışlarını gözönünde bulundurup aşağıdaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığını ilgili seçenek için ayrılmış olan bölüme (X) işareti koyarak belirleyiniz. Lütfen anketin hiçbir bölümüne kendi adınızı ya da okul müdürünüzün adını yazmayınız. Verdiğiniz yanıtların gizli tutulacağından emin olunuz.

İLKELER	Her zaman uygun davranır	Genellikle uygun davranır	Bazen uygun davranır	Nadiren uygun davranır	Hiç uygun davranmaz
1. Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
2. Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.	()	()	()	()	()
3. Bireylerin emeğinin karşılığını verir.	()	()	()	()	()
4. Başkalarının hakkını sömürmez.	()	()	()	()	()
5. Ödülleri hak edenlere verir.	()	()	()	()	()
6. Cezalandırmayı işlenen suça denk yapar.	()	()	()	()	()
7. İşyükünü dengeli olarak dağıtır.	()	()	()	()	()
8. İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.	()	()	()	()	()
9. Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.	()	()	()	()	()
10. İnsan haklarına saygılıdır.	()	()	()	()	()
11. Kuralları herkese eşit olarak uygular.	()	()	()	()	()
12. Astlarından yeterlikleri oranında üretim bekler.	()	()	()	()	()
13. Bireylere eşit davranır.	()	()	()	()	()
14. Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.	()	()	()	()	()
15. Kişilere dinsel, siyasi ve ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.	()	()	()	()	()
16. Değerlendirmelerde objektif davranır.	()	()	()	()	()
17. Gerçekleri çarpıtmaz.	()	()	()	()	()
18. Yalan söylemez.	()	()	()	()	()
19. Sahtekarlık yapmaz.	()	()	()	()	()
20. Verdiği sözde durur.	()	()	()	()	()
21. Amaçlarını gerçekleştirmek için yasadışı yollara başvuramaz.	()	()	()	()	()
22. Rüşvet kabul etmez.	()	()	()	()	()
23. Hediye kabul etmez.	()	()	()	()	()
24. Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.	()	()	()	()	()
25. Yolsuzlukları örtbas etmez.	()	()	()	()	()
26. Yolsuzluk yapmaz.	()	()	()	()	()
27. Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.	()	()	()	()	()
28. Görevini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.	()	()	()	()	()
29. Yetkisini yasal sınırları içinde kullanır.	()	()	()	()	()
30. Eylemlerinden dolayı hesap verir.	()	()	()	()	()
31. Sorumluluk almaya isteklidir.	()	()	()	()	()
32. Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.	()	()	()	()	()
33. Astlarıyla cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	()	()	()	()	()
34. Öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmaz.	()	()	()	()	()
35. Öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlık kurmaz.	()	()	()	()	()
36. Bencil davranmaz.	()	()	()	()	()
37. İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.	()	()	()	()	()
38. Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.	()	()	()	()	()
39. İyi bir dinleyicidir.	()	()	()	()	()

İLKELER	Her zaman uygun davranır	Genellikle uygun davranır	Bazen uygun davranır	Nadiren uygun davranır	Hiç uygun davranmaz
40. Eleştirilere açıktır.	()	()	()	()	()
41. Başkalarını çekiştirip dedikodu yapmaz.	()	()	()	()	()
42. İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.	()	()	()	()	()
43. Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.	()	()	()	()	()
44. Ulusal eğitim politikalarına bağlı davranır.	()	()	()	()	()
45. Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar.	()	()	()	()	()
46. Mesleğin gerektirdiği davranışları gösterir.	()	()	()	()	()
47. Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.	()	()	()	()	()
48. Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.	()	()	()	()	()
49. Meslek ilkelerine uygun davranış gösterir.	()	()	()	()	()
50. Kurumun kaynaklarını gereksiz yerlere harcamaz.	()	()	()	()	()
51. İnsan gücünü etkili kullanır.	()	()	()	()	()
52. Zamanını etkili kullanır.	()	()	()	()	()
53. Kişisel işlerini işyerinde yapmaz.	()	()	()	()	()
54. Çalışma saatlerine özen gösterir.	()	()	()	()	()
55. Araç gereçlerin bakımını zamanında yaptırır.	()	()	()	()	()
56. Savurganlıktan kaçınır.	()	()	()	()	()
57. İnsanlara sevgi ile yaklaşır.	()	()	()	()	()
58. Mesleğini sever.	()	()	()	()	()
59. Deneyimlerini astları ile paylaşır.	()	()	()	()	()
60. İnsanlara zaman ayırır.	()	()	()	()	()
61. İnsanları tanımaya çalışır.	()	()	()	()	()
62. Astlarıyla ilişkilerinde güven vericidir.	()	()	()	()	()
63. Astlarının olumlu eylemlerini destekler.	()	()	()	()	()
64. Astları arasında meydana gelen çatışmalarda yansız davranır.	()	()	()	()	()
65. Astlarını rakip olarak değil aynı sistemin parçaları olarak görür.	()	()	()	()	()
66. Başkalarını dinlerken kendinin onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.	()	()	()	()	()
67. Farklılıklara karşı hoşgörülü davranır.	()	()	()	()	()
68. Astlarını yargılamak katı davranmaz.	()	()	()	()	()
69. Başkalarının görüşlerine değer verir.	()	()	()	()	()
70. Saldırgan ve kırıncı davranmaz.	()	()	()	()	()
71. Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
72. Astlarıyla takım çalışması yapar.	()	()	()	()	()
73. Astlarının haklarını kullanmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
74. Astlarının örgütlenme haklarını engellemez.	()	()	()	()	()
75. Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.	()	()	()	()	()
76. Astlarının vicdan özgürlüğünü engellemez.	()	()	()	()	()
77. Astlarının inançlarına karışmaz.	()	()	()	()	()
78. Kimseyi kendi inançlarını kabul etmesi için zorlamaz.	()	()	()	()	()
79. Yönetsel işlere dinsel inançlarının karışmasına izin vermez.	()	()	()	()	()

Yukarıda sıralanmış ifadeler ek olarak belirtilmesinde yarar gördüğünüz hususlar varsa lütfen belirtiniz. Aşağıdaki boşluğu görüşlerinizi belirtmek üzere kullanabilirsiniz.

EK-3

EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sayın Müdür Yardımcısı,

“Eğitim Yöneticilerinin Mesleki Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma” konulu bu araştırma, Ankara il sınırları içinde bulunan Müfredat Lâboratuvar Okullarında çalışan ilköğretim okulu müdürlerinin, ankette belirlenen mesleki etik ilkelere ne derece uygun davrandıkları hakkında ilköğretim deneticileri, ilköğretim okullarında çalışan müdür yardımcıları ve öğretmen görüşlerinin saptanmasını hedeflemektedir.

Bu araştırmada mesleki etik “belirli bir meslek gurubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup koruduğu; meslek üyelerine emreden, onları belirli bir şekilde davranmaya zorlayan; kişisel eğilimlerini sınırlayan; yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan; meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünü” olarak tanımlanmıştır.

Size sunulan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin sorular, ikinci bölümde ise ilköğretim okulu müdürlerinin uymaları gereken etik ilkelere ilişkin sorular yer almaktadır. Lütfen yanıtladığınız anketlere isminizi yazmayınız. Anketlerden elde edilecek bulgular yalnız bu araştırma için kullanılacak hiçbir kurum ya da kişiye verilmeyecektir. Bu nedenle görüşlerinizi ne kadar samimi olarak belirtirseniz araştırmanın amacına ulaşma düzeyini de o kadar yükseltmiş olacaksınız. Lütfen soruları iyice okuduktan sonra size en uygun gelen seçenekle ilgili parantezin içine (X) işareti koyunuz. Lütfen cevapsız soru bırakmayınız ve her soru için tek bir seçeneği işaretleyiniz.

Anketlerde yer alan sorular kişisel görüşlerinizi içerdiğinden, gizlilik içeren bilgileri başkalarının okumasını ya da görmesini engellemek için, yanıtladığınız anketleri zarfa koyarak en kısa süre içinde araştırmacıya ulaştırırsanız araştırmanın plânlanan süre içinde tamamlanmasına büyük katkıda bulunmuş olacaksınız.

Yardım ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder saygılar sunarım.

Nurten ERGÜÇ
Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi, Teftişi,
Ekonomisi ve Planlaması
Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eğitim yöneticileri, bireyleri ulusal eğitim politikaları doğrultusunda yetiştirme görevini üstlenmiş olan eğitim kurumlarını, amaçları doğrultusunda işletmek ve yönetmekle görevlidirler.

İlköğretim kurumları yöneticilerinin de bir eğitim yöneticisi olarak, kendilerine verilen yetkiler doğrultusunda görevlerini yerine getirme sürecinde yönetsel etik ilkelere bağlı kalmaları ve bunlara uygun biçimde davranmaları beklenir.

Sizden beklenen şu anda çalışmakta olduğunuz okul müdürünüzün ankette yer alan mesleki etik ilkelere ne derece uygun davrandığını, ölçek üzerinde işaretlemenizdir. Lütfen her soru için tek seçenek işaretleyiniz ve cevapsız soru bırakmayınız. Ankette yer almayan ancak belirtilmesinde yarar gördüğünüz etik dışı davranışlar varsa lütfen anketin son bölümünde belirtiniz.

Anket sorularıyla ilgili vereceğiniz yanıtların gizli tutulacağından emin olarak soruları en doğru şekilde yanıtlamanızı rica eder katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümdeki soruları lütfen kendi durumunuza uygun biçimde yanıtlayınız.

1.Yaş Grubunuz

- a)24 ve altı ()
- b)25-35 ()
- c)36-45 ()
- d)46-55 ()
- e)56 ve üstü ()

2.Cinsiyetiniz

- a)Kadın ()
- b)Erkek ()

3.Mesleki kıdeminiz

- a)1 yıldan az ()
- b)1-5 yıl ()
- c)6-10 yıl ()
- d)11-15 yıl ()
- e)16-20 yıl ()
- f)21 yıl ve üstü ()

BÖLÜM II

EĞİTİM YÖNETİMİNDE ETİK İLKELER

Sayın Müdür Yardımcısı, şu anda birlikte çalıştığınız ilköğretim okulu müdürünün davranışlarını gözönünde bulundurup aşağıdaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığını ilgili seçenek için ayrılmış olan bölüme (X) işareti koyarak belirleyiniz. Lütfen anketin hiçbir bölümüne kendi adınızı ya da okul müdürünüzün adını yazmayınız. Verdiğiniz yanıtların gizli tutulacağından emin olunuz.

İLKELER	Her zaman uygun davranır	Genellikle uygun davranır	Bazen uygun davranır	Nadiren uygun davranır	Hiç uygun davranmaz
1. Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
2. Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.	()	()	()	()	()
3. Bireylerin emeğinin karşılığını verir.	()	()	()	()	()
4. Başkalarının hakkını sömürmez.	()	()	()	()	()
5. Ödülleri hak edenlere verir.	()	()	()	()	()
6. Cezalandırmayı işlenen suça denk yapar.	()	()	()	()	()
7. İşyükünü dengeli olarak dağıtır.	()	()	()	()	()
8. İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.	()	()	()	()	()
9. Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.	()	()	()	()	()
10. İnsan haklarına saygılıdır.	()	()	()	()	()
11. Kuralları herkese eşit olarak uygular.	()	()	()	()	()
12. Astlarından yeterlikleri oranında üretim bekler.	()	()	()	()	()
13. Bireylere eşit davranır.	()	()	()	()	()
14. Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.	()	()	()	()	()
15. Kişilere dinsel, siyasi ve ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.	()	()	()	()	()
16. Değerlendirmelerde objektif davranır.	()	()	()	()	()
17. Gerçekleri çarpıtmaz.	()	()	()	()	()
18. Yalan söylemez.	()	()	()	()	()
19. Sahtekarlık yapmaz.	()	()	()	()	()
20. Verdiği sözde durur.	()	()	()	()	()
21. Amaçlarını gerçekleştirmek için yasadışı yollara başvuramaz.	()	()	()	()	()
22. Rüşvet kabul etmez.	()	()	()	()	()
23. Hediye kabul etmez.	()	()	()	()	()
24. Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.	()	()	()	()	()
25. Yolsuzlukları örtbas etmez.	()	()	()	()	()
26. Yolsuzluk yapmaz.	()	()	()	()	()
27. Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.	()	()	()	()	()
28. Görevini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.	()	()	()	()	()
29. Yetkisini yasal sınırları içinde kullanır.	()	()	()	()	()
30. Eylemlerinden dolayı hesap verir.	()	()	()	()	()
31. Sorumluluk almaya isteklidir.	()	()	()	()	()
32. Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.	()	()	()	()	()
33. Astlarıyla cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	()	()	()	()	()
34. Öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmaz.	()	()	()	()	()
35. Öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlık kurmaz.	()	()	()	()	()
36. Bencil davranmaz.	()	()	()	()	()
37. İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.	()	()	()	()	()
38. Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.	()	()	()	()	()
39. İyi bir dinleyicidir.	()	()	()	()	()

İLKELER	Her zaman uygun davranır	Genellikle uygun davranır	Bazen uygun davranır	Nadiren uygun davranır	Hiç uygun davranmaz
40. Eleştirilere açıktır.	()	()	()	()	()
41. Başkalarını çekiştirip dedikodu yapmaz.	()	()	()	()	()
42. İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.	()	()	()	()	()
43. Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.	()	()	()	()	()
44. Ulusal eğitim politikalarına bağlı davranır.	()	()	()	()	()
45. Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar.	()	()	()	()	()
46. Mesleğin gerektirdiği davranışları gösterir.	()	()	()	()	()
47. Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.	()	()	()	()	()
48. Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.	()	()	()	()	()
49. Meslek ilkelerine uygun davranış gösterir.	()	()	()	()	()
50. Kurumun kaynaklarını gereksiz yerlere harcamaz.	()	()	()	()	()
51. İnsan gücünü etkili kullanır.	()	()	()	()	()
52. Zamanını etkili kullanır.	()	()	()	()	()
53. Kişisel işlerini işyerinde yapmaz.	()	()	()	()	()
54. Çalışma saatlerine özen gösterir.	()	()	()	()	()
55. Araç gereçlerin bakımını zamanında yaptırır.	()	()	()	()	()
56. Savurganlıktan kaçınır.	()	()	()	()	()
57. İnsanlara sevgi ile yaklaşır.	()	()	()	()	()
58. Mesleğini sever.	()	()	()	()	()
59. Deneyimlerini astları ile paylaşır.	()	()	()	()	()
60. İnsanlara zaman ayırır.	()	()	()	()	()
61. İnsanları tanımaya çalışır.	()	()	()	()	()
62. Astlarıyla ilişkilerinde güven vericidir.	()	()	()	()	()
63. Astlarının olumlu eylemlerini destekler.	()	()	()	()	()
64. Astları arasında meydana gelen çatışmalarda yansız davranır.	()	()	()	()	()
65. Astlarını rakip olarak değil aynı sistemin parçaları olarak görür.	()	()	()	()	()
66. Başkalarını dinlerken kendinin onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.	()	()	()	()	()
67. Farklılıklara karşı hoşgörümlü davranır.	()	()	()	()	()
68. Astlarını yargılamak katı davranmaz.	()	()	()	()	()
69. Başkalarının görüşlerine değer verir.	()	()	()	()	()
70. Saldırgan ve kırıncı davranmaz.	()	()	()	()	()
71. Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
72. Astlarıyla takım çalışması yapar.	()	()	()	()	()
73. Astlarının haklarını kullanmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
74. Astlarının örgütlenme haklarını engellemez.	()	()	()	()	()
75. Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.	()	()	()	()	()
76. Astlarının vicdan özgürlüğünü engellemez.	()	()	()	()	()
77. Astlarının inançlarına karışmaz.	()	()	()	()	()
78. Kimseyi kendi inançlarını kabul etmesi için zorlamaz.	()	()	()	()	()
79. Yönetmeliklere dinsel inançlarının karışmasına izin vermez.	()	()	()	()	()

Yukarıda sıralanmış ifadelere ek olarak belirtilmesinde yarar gördüğünüz hususlar varsa lütfen belirtiniz. Aşağıdaki boşluğu görüşlerinizi belirtmek üzere kullanabilirsiniz.

EK-4

EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sayın Öğretmen,

“Eğitim Yöneticilerinin Mesleki Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma” konulu bu araştırma, Ankara il sınırları içinde bulunan Müfredat Lâboratuvar Okullarında çalışan ilköğretim okulu müdürlerinin, ankette belirlenen mesleki etik ilkelere ne derece uygun davrandıkları hakkında ilköğretim deneticileri, ilköğretim okullarında çalışan müdür yardımcıları ve öğretmen görüşlerinin saptanmasını hedeflemektedir.

Bu araştırmada mesleki etik “belirli bir meslek gurubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup koruduğu; meslek üyelerine emreden, onları belirli bir şekilde davranmaya zorlayan; kişisel eğilimlerini sınırlayan; yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan; meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünü” olarak tanımlanmıştır.

Size sunulan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin sorular, ikinci bölümde ise ilköğretim okulu müdürlerinin uymaları gereken etik ilkelere ilişkin sorular yer almaktadır. Lütfen yanıtladığınız anketlere isminizi yazmayınız. Anketlerden elde edilecek bulgular yalnız bu araştırma için kullanılacak hiçbir kurum ya da kişiye verilmeyecektir. Bu nedenle görüşlerinizi ne kadar samimi olarak belirtirseniz araştırmanın amacına ulaşma düzeyini de o kadar yükseltmiş olacaksınız. Lütfen soruları iyice okuduktan sonra size en uygun gelen seçenekle ilgili parantezin içine (X) işareti koyunuz. Lütfen cevapsız soru bırakmayınız ve her soru için tek bir seçeneği işaretleyiniz.

Anketlerde yer alan sorular kişisel görüşlerinizi içerdiğinden, gizlilik içeren bilgileri başkalarının okumasını ya da görmesini engellemek için, yanıtladığınız anketleri zarfa koyarak en kısa süre içinde araştırmacıya ulaştırırsanız araştırmanın plânlanan süre içinde tamamlanmasına büyük katkıda bulunmuş olacaksınız.

Yardım ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder saygılar sunarım.

Nurten ERGÜÇ
Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi, Teftişi,
Ekonomisi ve Planlaması
Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eğitim yöneticileri, bireyleri ulusal eğitim politikaları doğrultusunda yetiştirme görevini üstlenmiş olan eğitim kurumlarını, amaçları doğrultusunda işletmek ve yönetmekle görevlidirler.

İlköğretim kurumları yöneticilerinin de bir eğitim yöneticisi olarak, kendilerine verilen yetkiler doğrultusunda görevlerini yerine getirme sürecinde yönetsel etik ilkelere bağlı kalmaları ve bunlara uygun biçimde davranmaları beklenir.

Sizden beklenen şu anda çalışmakta olduğunuz okul müdürünüzün ankette yer alan mesleki etik ilkelere ne derece uygun davrandığını, ölçek üzerinde işaretlemenizdir. Lütfen her soru için tek seçenek işaretleyiniz ve cevapsız soru bırakmayınız. Ankette yer almayan ancak belirtilmesinde yarar gördüğünüz etik dışı davranışlar varsa lütfen anketin son bölümünde belirtiniz.

Anket sorularıyla ilgili vereceğiniz yanıtların gizli tutulacağından emin olarak soruları en doğru şekilde yanıtlamanızı rica eder katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümdeki soruları lütfen kendi durumunuza uygun biçimde yanıtlayınız.

1.Yaş Grubunuz

- a) 24 ve altı ()
- b) 25-35 ()
- c) 36-45 ()
- d) 46-55 ()
- e) 56 ve üstü ()

2.Cinsiyetiniz

- a) Kadın ()
- b) Erkek ()

3.Şimdiki görevinizdeki kıdeminiz

- a) 1 yıldan az ()
- b) 1-5 yıl ()
- c) 6-10 yıl ()
- d) 11-15 yıl ()
- e) 16-20 yıl ()
- f) 21 yıl ve üstü ()

BÖLÜM II

EĞİTİM YÖNETİMİNDE ETİK İLKELER

Sayın Öğretmen, şu anda birlikte çalıştığınız ilköğretim okulu müdürünün davranışlarını gözönünde bulundurup aşağıdaki ilkelere uygun davranışları gösterme sıklığını ilgili seçenek için ayrılmış olan bölüme (X) işareti koyarak belirleyiniz. Lütfen anketin hiçbir bölümüne kendi adınızı ya da okul müdürünüzün adını yazmayınız. Verdiğiniz yanıtların gizli tutulacağından emin olunuz.

İLKELER	Her zaman uygun davranır	Genellikle uygun davranır	Bazen uygun davranır	Nadiren uygun davranır	Hiç uygun davranmaz
1. Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
2. Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.	()	()	()	()	()
3. Bireylerin emeğinin karşılığını verir.	()	()	()	()	()
4. Başkalarının hakkını sömürmez.	()	()	()	()	()
5. Ödülleri hak edenlere verir.	()	()	()	()	()
6. Cezalandırmayı işlenen suça denk yapar.	()	()	()	()	()
7. İşyükünü dengeli olarak dağıtır.	()	()	()	()	()
8. İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.	()	()	()	()	()
9. Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.	()	()	()	()	()
10. İnsan haklarına saygılıdır.	()	()	()	()	()
11. Kuralları herkese eşit olarak uygular.	()	()	()	()	()
12. Astlarından yeterlikleri oranında üretim bekler.	()	()	()	()	()
13. Bireylere eşit davranır.	()	()	()	()	()
14. Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.	()	()	()	()	()
15. Kişilere dinsel, siyasi ve ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.	()	()	()	()	()
16. Değerlendirmelerde objektif davranır.	()	()	()	()	()
17. Gerçekleri çarpıtmaz.	()	()	()	()	()
18. Yalan söylemez.	()	()	()	()	()
19. Sahtekarlık yapmaz.	()	()	()	()	()
20. Verdiği sözde durur.	()	()	()	()	()
21. Amaçlarını gerçekleştirmek için yasadışı yollara başvuramaz.	()	()	()	()	()
22. Rüşvet kabul etmez.	()	()	()	()	()
23. Hediye kabul etmez.	()	()	()	()	()
24. Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.	()	()	()	()	()
25. Yolsuzlukları örtbas etmez.	()	()	()	()	()
26. Yolsuzluk yapmaz.	()	()	()	()	()
27. Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.	()	()	()	()	()
28. Görevini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.	()	()	()	()	()
29. Yetkisini yasal sınırları içinde kullanır.	()	()	()	()	()
30. Eylemlerinden dolayı hesap verir.	()	()	()	()	()
31. Sorumluluk almaya isteklidir.	()	()	()	()	()
32. Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.	()	()	()	()	()
33. Astlarıyla cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	()	()	()	()	()
34. Öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmaz.	()	()	()	()	()
35. Öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlık kurmaz.	()	()	()	()	()
36. Bencil davranmaz.	()	()	()	()	()
37. İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.	()	()	()	()	()
38. Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.	()	()	()	()	()
39. İyi bir dinleyicidir.	()	()	()	()	()

İLKELER	Her zaman uygun davranır	Genellikle uygun davranır	Bazen uygun davranır	Nadiren uygun davranır	Hiç uygun davranmaz
40. Eleştirilere açıktır.	()	()	()	()	()
41. Başkalarını çekiştirip dedikodu yapmaz.	()	()	()	()	()
42. İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.	()	()	()	()	()
43. Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.	()	()	()	()	()
44. Ulusal eğitim politikalarına bağlı davranır.	()	()	()	()	()
45. Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar.	()	()	()	()	()
46. Mesleğin gerektirdiği davranışları gösterir.	()	()	()	()	()
47. Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.	()	()	()	()	()
48. Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.	()	()	()	()	()
49. Meslek ilkelerine uygun davranış gösterir.	()	()	()	()	()
50. Kurumun kaynaklarını gereksiz yerlere harcamaz.	()	()	()	()	()
51. İnsan gücünü etkili kullanır.	()	()	()	()	()
52. Zamanını etkili kullanır.	()	()	()	()	()
53. Kişisel işlerini işyerinde yapmaz.	()	()	()	()	()
54. Çalışma saatlerine özen gösterir.	()	()	()	()	()
55. Araç gereçlerin bakımını zamanında yaptırır.	()	()	()	()	()
56. Savurganlıktan kaçınır.	()	()	()	()	()
57. İnsanlara sevgi ile yaklaşır.	()	()	()	()	()
58. Mesleğini sever.	()	()	()	()	()
59. Deneyimlerini astları ile paylaşır.	()	()	()	()	()
60. İnsanlara zaman ayırır.	()	()	()	()	()
61. İnsanları tanımaya çalışır.	()	()	()	()	()
62. Astlarıyla ilişkilerinde güven vericidir.	()	()	()	()	()
63. Astlarının olumlu eylemlerini destekler.	()	()	()	()	()
64. Astları arasında meydana gelen çatışmalarda yansız davranır.	()	()	()	()	()
65. Astlarını rakip olarak değil aynı sistemin parçaları olarak görür.	()	()	()	()	()
66. Başkalarını dinlerken kendinin onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.	()	()	()	()	()
67. Farklılıklara karşı hoşgörülü davranır.	()	()	()	()	()
68. Astlarını yargılamak katı davranmaz.	()	()	()	()	()
69. Başkalarının görüşlerine değer verir.	()	()	()	()	()
70. Saldırgan ve kırıncı davranmaz.	()	()	()	()	()
71. Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
72. Astlarıyla takım çalışması yapar.	()	()	()	()	()
73. Astlarının haklarını kullanmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
74. Astlarının örgütlenme haklarını engellemez.	()	()	()	()	()
75. Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.	()	()	()	()	()
76. Astlarının vicdan özgürlüğünü engellemez.	()	()	()	()	()
77. Astlarının inançlarına karışmaz.	()	()	()	()	()
78. Kimseyi kendi inançlarını kabul etmesi için zorlamaz.	()	()	()	()	()
79. Yönetmeliklere dinsel inançlarının karışmasına izin vermez.	()	()	()	()	()

Yukarıda sıralanmış ifadeler ek olarak belirtilmesinde yarar gördüğünüz hususlar varsa lütfen belirtiniz. Aşağıdaki boşluğu görüşlerinizi belirtmek üzere kullanabilirsiniz.

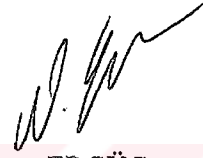
EK-5

Sayın İnayet PEHLİVAN,

“ Eğitim Yöneticilerinin Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma “ konulu çalışmanızda kullandığınız veri toplama aracınızı benzer bir araştırmayı yapmak istediğim için kullanmak istiyorum.

Konu ile ilgili bilginizi ve izninizi rica eder, desteklerinizden dolayı teşekkür ederim.

10.04.2002

Nurten ERGÜÇ
Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi, Denetimi,
Planlaması ve Ekonomisi
Yüksek Lisans Öğrencisi

Anketin kullanılmasında bir sakınca yoktur.

Doç. Dr. İnayet Pehlivan AYDIN

10.04.2002

